Landsarkivet for Sjælland m.m.

EA-001
Sjællands Stifts Bispeembede

1617 - 1820
Indkomne sager

1724 Bornholm -
1741

B.3-417

8008257831

Høy Edle og Høy=ærværdige Her Biscop!

Præsternis vota til at bekomme en vice Provst, haver jeg
erholdet, saa vidt som jeg kand vente at faae. Een fattes endnu
nogle nemmelig 1. Hr. Christian Mossin, som nu er i Kiøbenhavn
saa at jeg paa denne tid ikke kand faa hans votum. 2 May: Jo=
han Kofod haver lovet sit votum at fremsende, men haver dette
efterkommet. Jeg kand ikke vide, om den gode Mand har det tænkte
at hand selv vilde være vice Provst, eftersom to af Præsterne have
voteret paa hannem, skulle hand være i meening der om, da synes
mig det meget daarligt at være, thi 1. er hand en gammel Mand, fast
udi alder lige med mig, og finder alderdoms afmægtighed hos sig,
hand ligesaavel som andre, og hand for sin alderdom og svaghed
skyld haver havt Capellan i mange aar, 2. boer hand paa denene
ende udi Landet og jeg paa den anden, skulle meget tieniste hos mig
forlanges, og jeg den ikke kunde præstere, men maatte henvise dem
til vice Provsten, og saaledis bessværge de ved kommemoral, med 4
miile lange at reise men end eller, det vaare meget tungt for dem,
som der til skulle trænge. 3 Eed fattis og Her Conrad Friderich Gerlachs
votum, hand skriver meget sildig og due, som tiener til ingen efterretning,
Summarium: hand er nu, som eller altid, imod strømmen. Jeg ven=
ter allervisste Deris Høy=ærværdighedes decision, hvilken jeg vilde ønske, snart
at maatte see. Gud lade Deris Høy=ærværdighed længe leve og med det
Høy Bisperlig Sæde altid vel lide!

Deris Høy Edle Høy=ærværdighedes
underdanige tiener og Selsøger
Hans Aaschou

Rönne d. 23 Julii
1738.

Dasom Hands Höy-Ædle Höy-Ærværdighed Vores Ehr„
værdigste Biskop Mag: Peder Hersleb, i anledning af
Vel-Ærværdige Hr. Provstens begiering, anlanger en„
der en Vice = Provst til assistance i Hands Höy-
Ærværdens Svaghed, forlanger samptlige Præsternes
paa Bornholm deres Vota paa en duelig Mand, i fölge
af Deres Kongl: Majests Allernaadigste Ordre for„
meldning; Altsaa falder mit Votum paa Vel„
Ærværdige og Höy-Lærde Hr. Peder Rasmussen, Sogne„
Præst til Aa=Kirke=Byes og Menighed, en Mand,
der nocsom er bekiendt baade for en Ventfindig Præst,
saa og for en til Provste = Embedet habil og duelig
Guds Tienere.

Den Alviise Gud, som Selv allerbest kiender Sin
Kirkes Tarv og Nödtörfftighed, Hand forsiune os i Vor
Kiere Gamle Provstes sted med saadan en Mand, der
vil give agt paa sig selv, og den gandske Hiord, over
hvilken den Hellig Aand sætter ham til en Tilsiuns=
Mand, at före Guds Menighed, hvilken Hand forhverv„
ede med Sit Eget Blod! Ja den Trofaste Gud!
hielpe baade ham, som Constitueres til Vice = Provst;
saa vel som os andre, dagligen at have i frisk Minde til
alvorlig efterrettning Aureum illud Dictum Paulinum:
2. Cor: 4. v. 1. 2. Efftersi Vi have denne Tieneste, efftersom os
er skeed barmhiertighed, da blive Vi ikke lade; Men have
affagt de skiulte ting, som ere skammelige, og omgaaes
ikke i trædskhed, forfalske og ikke Guds Ord, Men beviise
os selv mod alle Menniskers Samvittighed i Sandheds
aabenbarelse, for Guds Aasiun.

Optat, Vovet et precatur ex fideli et fucato minus pectore

D: 15. Julii 1738.

Thomas Trojel
Pastor Ecclesiæ, quæ
ad Templum Divi Pauli
colligitur in Boringia.

Mig indhændiget d. 22 Julii
H. A.

Som Landprousten Velærværdige og Höylærde Hr. Hans Ancher formedelst sin Höyalderdom og legemlige Svag-
hed ey kand betiene sit Prouste Embede, men
af Herrens Brödrene er begieret en Vice Proust
til at forestaae paa hans Vegne Prouste Embedet,
da Samlingen af Lovens pag 324. 2 Art:, at
een af Herrens Præsterne skal udvælges til Proust
som dertil dueligst kand eractes, falder mine
Tanker paa Hr. Peder Rasmussön Værdige
Sogne Præst for Ochkirche Menighed.

Mig indhændiget d 24 ...

Deels fordi Hand i lifv og Lærdom er bekiendt
for en gudfrygtig og Ulastelig Mand,
deels og fordi Hand i Lov og Ret har Vidskab
og forstand, saa Brødrene ved dette Valg hand
finde sig nøtte deraf saavel inden som uden Kirchen

Testerer
Christian Mossin

Øst: Mar: Præstgd Sogneprest for Øster Maria
d 4 August: 1738. Menighed

Mig indhændiget d. 5 Aug: 1738.
Hans Hansen

Vel. ærværdige Hr. Christian
Mossin fornemmender fra
med sit votum.

...dragende tid oc tilstaae
Velærværdige oc Höylærde Her Peder Rasmussen
... i Aakier Kirckis Menighed

A K W

Efterat denne Velærværdige og Höylærde Lands-
Provsten, Hr Hans Ancher, for Höye Alderdom
og medfölgende Svaghed, begierer en adjunctum Præ-
positum, der Sihen Magister Johan Lofod, Sogne Præst
for Nexöe og St Bodils Kircker, en af hans Eldster,
haver self Dögt medhielp i sit Embede for Alderdoms skyld
befindes Velærværdige og Höylærde Hr Peder Rasmussen
Sogne Præst til Aakirche Menighed, baade først foreomrörte
hans Eldster i Præste Embede, og hans Dueligste blandt os
til Provste-Embede, paa hvilken jeg gierne samme Voterer

Ibs Præstegaard
d 26 Julii A 1738

Jacob Brahl.

Dette er mig ind leveret d 31 Julii i eftermiddagen
Rönne
Hans Ancher

Som Hr Lands Provsten Her Hans Ancher
forlanger paa a parte papir Vall til
en Vice Provst, da bliver dette som forri
ge. Hvor sind Herren du villt, sende Ex: 4.
salig er den, som du udvælter og lader komme
frem at boe i dine forgaarde Ps. 65. 5
Efter min eenfoldige meening, oc for min kaa
dragende tid oc tilstand bliver mit Votum paa
Ærværdige oc Høylærde Her Peder Rasmusson
Sogne Præst til Aakier Kirkis Meenighed
ydmygeligen
Nykirkis Præstegaard
dend 23 Julii 1738.
testerer
Hans Rasmussen
Ancher.

Efter deres Høy = ædle Høy = ærværdig-
hede Hr Biskoppens Ordre til at
[illegible] [illegible] Vel = Præst i [illegible]
ing – i dybeste devotion – min relation,
[illegible] [illegible] om Vel = ærværdig Hr
Byrge [illegible] Sogne = Præst
til Rasle og [illegible] Menigheder i
[illegible] [illegible] alene [illegible] at de ældste
Sogne = Præster j: naar de gode [illegible]
expireris, [illegible] for alderdom og
Svaghed [illegible] forestaa deres
nye Embeder uden assistentie at de
[illegible] allernaadigst af deres Kong.
[illegible] forordnede Capellaner, end
Majestæt [illegible]
sig tage imod de Capituler, [illegible]
Propositioner [illegible]
[illegible] 324 [illegible]
[illegible] Paulus [illegible]
der til, [illegible]
1. Tim. 3. v. 13, [illegible] Gra-
dere [illegible].

Ole [illegible]

[illegible] d. 11. Julii Ao
1738.

Efter hans Welærværdighedts Lands Prousten
Hr. Hans Anchers begiærings skrifteligt for Deris
Höjædle Höjærværdighed Hr. Biscoppen om at
bekomme en Adjunctum Praepositum eller Vice Prouvst,
da [illegible] i saa fald nogen af Brödrene skulle udvelge mig,
som Senior Ministerij, hvilket jeg dog icke skulle for-
mode, siest efftersom en hver af dem er vitterligt nock,
at jeg, som har været i Embedet siden d. 4 Januarij Anno
1710, formedelst min Alderdom icke vil taale at
reise, som undertiden dette udfordris, ej heller selv
kand forrestaa mit egit Embede uden assistence,
end sige at tage imod et Praepositur, hvorfor og Hs.
Kongl: Mayest. efter allerunderdanigst ansögning
allerede for nogle Aar siden Allernaadigst har
bevilget mig en medtienere i ordet: saa vil jeg
gierne opstaae det til en anden og gandske frasige
mig det, og skal da mit votum falde til min
Naboe Welærværdige Hr. Peder Rasmussen Sogne-
Prest for Aaker Menighed, forblivende

Deris Höjædle Höjærværdigheds
Min Höjtærede Hr. Faders
bereedvilligste tiener

Nexøe d. 21 Iulij
Anno 1738.

Johan Kofod.
Pastor Ecclesiarum
Nexoviana et
Bodilina.

Jeg finder i Mag. Johan Kofods voto, at hans tancker
ere anderledis end jeg haffde meent, hans brev kom icke
til mig förend d. 24 Julii, i Solens nedgang, og da var mine
Skrivelser til Hr. Biscopen allerede forseglet, og jeg vilde ikke rive
[illegible] det, efter 24 dage [illegible], [illegible] er nock at
mand har hans votum og regne hannd derfor.
Rönne d. 25 Julii, 1738.
Hans Ancher.

Mig indhændiget d. 24 Julii, 1738
Hans Ancher

Erlig og Agtbare Mand Hans Pedersen i Rønne
leveret til mig paa Hospitalets vegne A-
Ado [illegible] fiire Rixd:r [illegible] Hospi-
talet til Indtægt bringes. Rønne den
28 July 1738

Hermann
Bohn

Herved testerer
Hans Duncker
Sognepræst til Rønne og St. Knuds
Menigheder

Rønne
d. 28 Julii
1738.

Höy-Edle Höy-Ærværdige og Höylærde
Hr. Biscop!
Min Höy-Gunstige Velynder

För at betage Deres Höy-Ærværdighed den mal opinion De haver fattet om Mig, understaaer jeg mig i ald ydmyghed at indsende denne min Underdanige forklaring paa Deres Höy-Ærværdigheds Betænkninger hvor mit omdragende [?] med Lars Larson dat: d 16 Apr: sidstleden saavelsom med Degnen Samuel Hertel, hvilke Deres Höy-Ærv: Betænkninger mig til störste tort og Blame roullerede iblant Borger og Bönder, paa Gader, Stræder og alfare Veje, ja endog nogle Lovene [?] 8te Dage för de blive mig forelæste og notificerede, og meddeelt Gienpart deraf til min efterretning. Jeg tvivler ingenlunde paa, at jo visse Personer har denigreret Mig for Deres Höy-Ærv: men den Gud som tilforn har skiøt min uskyldighed for Lyset, kaner endnu og skal oplyse min Sag for Deres Höy-Ærv: siden det er Hands og ikke mit eget, jeg söger. Anno 1734 blev jeg af een Vis Herre angivet for de Höye Herrer Deputerede ved de Kongl: Finanzer som en Landts Rebeller, de Höye Herrer remitterede Sligt til min Hr. Biscop, som skrev til Provsten derpaa og blev forhörende, sendte det til min forklaring, hvilken, da den blev indhændiget, og saae min uskyldighed, hvorfor hand siden aldrig talede noget som blev skrevet om Mig, thi hand blev forsikret om, men meget mere tog Mig i forsvar. Jeg lever i det faste haab, det skal gaae Mig ligeledes med Deres Höy-Ærv: De skal Beskyldninger uden Beviis gielde, da er ingen Sikker paa Ære, Liv og Gods. Havde jeg faaet Copie af Deres Höy-Ærv: Betænkninger, skulde jeg med ald Veneration punctvis besvaret dem, men nu nödes jeg at udlade det som jeg ej minder. Mærkeligt er det, at min Hr. Provst udi sin Missive dat: d 3 og 7 July sidstleden melder: at Copie af Bisco,

16/7 1738

pers Resolution kand jeg, imod Hands Willie, ikke finde;
hvorvidt skal Præsten rette Sig, naar ham ej maae indhændige
Hands Biscops Resolution til Sit Forsvar; Om Hr. Min Hr.
Biscops Resolution, noit saa vijdt en Sag blev mig ikke meddeelt.
Mindes jeg vel, saa har det behaget Dr. Høy=Ærv: at graveren Sig over
at jeg ey tydeligen noit har tilkiendt afsagt Lars Hansons Sag og ej
paa at paaür à parte separeret denn fra [illegible] Sag: [illegible]
[illegible] hands [illegible] Dr. Høy=Ærv: Willer om Præsten
ved Lieto obseqvio imod Dr. forrevelte Biscop; man har bragt
samme Naade, som under Min Hr. Biscop, der har examineret
Ordineret Mig, og under hvilken jeg 15 Aar [illegible] har Hr.
teret, beflittet Mig paa [illegible], og idem [illegible] Mig [illegible]
Hvad [illegible] skal [illegible] min allernaadigste Konges Lov og Forord:
[illegible] Naar det nemme behage Dr. Høy=Ærværd: at til
[illegible] Mig [illegible] Meening og Willie, har og skal jeg in Illicitis [illegible]
[illegible] persvaderet at Hr. Høyærværdighed er
saa Conscientieus, at hand ej efter illicita at mig blev nogen
Ærverds /: ni fallor :/ har det behaget Dr. Høy=Ærv: at mulctere mig
[illegible] mig at tage denne til Sacramentet uden publique absolution
eller og at actionere [illegible]. Mærkeligt er det, at Dr. Høy=
Ærv: dicterer mig saa considerabel en Mulct [illegible]
Hr. Cancelie=raad von Schönbach [illegible] dat:
[illegible] Julij 1737 [illegible] 1 Rdr. 5 ß 14 /: og at [illegible] Ambts=
forvalter Schroder [illegible] dat: d. 22 Julij 1737 [illegible] 4 Rdr.
3 ß [illegible] 6 Rdr. 2 ß 14 /: [illegible]
[illegible] til [illegible] mig, og mitige
var 2 ß 14 /: [illegible] /: sit venia verbis :/ [illegible]
denne [illegible] at tage denne til absolution uden [illegible]
maal vild jeg giøre, [illegible] imod Samvittighed; kand nogen
rettsindig Præst giøre det, [illegible] paa hands ansvar, jeg kand intet
[illegible] Guds Ord, Konge Lov og Forordninger, Orthodoxi Theologi og min
Samvittighed forbyder mig det: confer Thaij: Ludovic: Dunte Decisiones
Casuum Conscientiæ von der [illegible] pag: 230 et seqq.
Skulde det behage Dr. Høy=Ærv: at lade mig actionere for denne
Sag, da skal jeg forskiønneligst indfinde mig, og beviise, som det maa
[illegible] mig, af Lars Hanson og hands hustru [illegible]
Dr. Børns [illegible] at jeg har [illegible]
Præst og [illegible] Hundebonde, at jeg har nogle gange [illegible]

Sedenere fra Alteret, men har ej faaet dem afhørte, at jeg nogle gange har ladet indkalde Lars Hansön og hands Hustru for mig privatim at underviise og admonere dem, men de har ej villet komme, at jeg har saaledes taget min subordination og respecteret min Prouftes resolution paa indløbne Klage dat: d 19 Nov: 1737, at jeg fortaligen at melde, har søgt Guds Ære og Kongens Villie at fremme og Synden at hæmme, hvilke Syndere [illegible] Sager [illegible] har saa ladet, at jeg [illegible] maatte lide Forfølgelse, naar jeg efter min Embede [illegible] skal øve Kirke Disciplinen. Saadan Forfølgelse har jeg, at saa degradert som jeg nu er bleven for d. Höj-Ærv: saa dealbert skal jeg igien blive, og posito, non concesso, jeg ved Forglemmelse skulle lide for Sandheds og Retfærdigheds skyld skulle lide, da agter jeg det for [illegible] og skal med min Hustru og 4re umyndige Børn gaae glad fra Landet og Alteret at jeg maae være værdig til at prædike for Guds Ære, Kongens Villie at fremme og Synden at hæmme; thi min Samvittighed beskræmmer mig ikke, mit [illegible] [illegible], Mennesker og den mig bedste kiender, som i det højeste [illegible] Veneration og Estime til min Død

Deres Höj-Edle Höj-Ærværdige
og Höjlærde Hr Biscops
ydmyge underdanige Tiener
C: Fr: Gerlach.

Wester-Marice Pgd
d 16 Julij 1738

Höj-Edle Höj-Ærværdige og Höjlærde

Hr. Biscop

Min Höj-Gunstige Velyndere

Saa vist som Herren haver sat en Dag, paa hvilken hand vil dömme Jorderig med Retfærdighed, saa vist skeer mig det störste uret udi denne Dag med Degnen; thi havde Degnen ved sine Skrifter giorde Forfölgelser tvunget mig at söge ham [illegible] under mine [illegible] [illegible], at [illegible] at understötte den fattige, den Faderlöse og Enken, at opløse Armer og vore Armer, [illegible] og indkaldet Mig for min Process efter Loven og moneta Skade; thi hand skamlede mig til Tinge, da satte saa u-hörlig en Process ij [illegible]; thi jeg kand bevise at jeg var forligt med min Gud, [illegible] mig til min Død, og aldrig begyndt saa Process med ham, men med taalmodighed ville conservere alle hands u-taalelige Begegnelser med Mig baade inden og uden Kirken. [illegible] af [illegible] Skrifter har jeg ikke bevare, for ej at indlade Mig udi samme. Ved hands u-taalelige og u-tvorlige begegnelser har jeg ej heller skriftlig andraget, vil ej heller nu, men befale den Gud det, som dömmer retfærdelig! Ds. Höj-Edle Höj-Ærv: skriftlige Bekiendelser om denne Sag ere indkomne, kaldet Mig til tort og Blame, men Mig ej aller notificeered, uden hvad jeg discursive haver kunne at höre af Borgere og Bönder, ja den, som [illegible] en [illegible], hvilket hiertelig maa bedröve Mig. Det har behaget Ds. Höj-Ærv: at melde at jeg var en Trettekiær og urolig Mand. Men hvad skulde bevæge Mig til strit, som er en Fremmet Mand udi et Besleegtet og Besvogret Land, hvor hverken har [illegible], ingen aller moneta Skade agtet, jeg har altid afstaaet heller end saa staaet Min ret, agéret defensive men ej offensive; thi jeg har altid tænkt paa den fromme Biscops Død nemlig Henrici, da Arnoldus hands Cedat stötte ham fra Brödet, skiönt hand [illegible] beviist ham meget got og levet fortrolig med ham: Biscopen [illegible] 2de Cardinater, som drinte ham fra Bispe Stolen, [illegible] hand [illegible], [illegible] og [illegible] [illegible] med et bedrövet Mod: derom jeg appellered for Paven med en u-billig Process, da umuelig kiende hand intet [illegible] [illegible] og jeg nant intet andet [illegible] end [illegible] og Möje for mit [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] Bedrövelse, [illegible] og Min [illegible] belönning; derfor appellerer jeg for Min Herre Jesum Christum den Retfærdige, Dommere paa den yderste Dag, der at mæle og svare Mig alle [illegible], men for [illegible] [illegible], thi [illegible] [illegible] Mig efter Gud retfærdeligen, [illegible] [illegible]

for Gunst og efter eget Udsag, som Promptuarii Exemplorum andre
Theil Spag. Zachariae Rivandri pag. 322 melder. Hvi skulde jeg
være saa daarlig, naar jeg maatte høre Tro, at trættes imod Degnen, som
har saa u-hørlig, saa utroelig et Medhold af een stor Familie, at hand
kand giøre hvad ham lyster, og ugaa Dideren til udsige Dr. Sandhed, da
bruger de Ende Arrest, som er skeet i min Fraværelse; naar jeg vil spare,
skal jeg først sige mit Svar, før jeg maae føre det, en Degnen til præju-
dice, da formenes mig det. Hielp Gud! en Mis-Ledere haaner jo Loy at for-
spare dig: men jeg intet: Hvi skulde jeg blande mig ind en mig u-vedkom-
mende Sag? Sagen har jeg aldrig paataget mig, men Sandheden har jeg
efter Degnens Begiæring discoursive paa min Samvittighed sagt ham
og andraget den som en Anledning til denne uden Skiel og Strid
paaførte Process, men ingenlunde til Forsorg. Deg Saltige Fremad
mand kunde jo vel forestille mig, det var mig u-anstændigt, det vil
de blive mig for haardt at staae med Braaden, mod saadan en Fami-
lie, som hver mand svart trygster maae for end for Gud og Kongen, og
jeg veed hvad det mig nu paa 12te aar er vederfaren. Men
til min sidste Defension nødes jeg til at tage Eenge Vidner hvor Deg-
nen lig et Beviis at jeg sagde det Sandhed og for at igiendrive hands
grove Indicia, som Dr. Høy-Ærv: har udlagt, at det er ey verificeret
er jeg u-skyldig udi; thi saaledes er Sittends Maade her paa Landet, jeg har
begiært det af Provsten for at lade det verificere, men blev mig nag-
tet. Min Sag har jeg derfor maae til Gud en til mine Siane har-
stelt, og henstilles under, i den Fortrøstning hand skal udføre min Sag
skiule mig ret, udlade mig til Lyset saa jeg skal see paa hands Retfærdig-
hed. Den jeg da skiønt skal lide udstillig Gienstørdighed, vil Herren mig
viise og lide, giøre mig og staae Forbeed, hvad Glæden las trøster mig, den
Guds Børns stadse skal nyde, naar Herren Dommen vil prøve udi
det Himmerig. Deg beder nest all Velsignelser forsigtig for til ønske,
ning med all Estime til min Død

Høy-Edle Høy-Ærværdige og
Høylærde Hr. Biscops
Eders
Underdanige Tienere
C. Fr. Gerlach

Wester-charice Sogned
d. 17 July ~~1738~~

Höy=Edle Höy=Ærværdige og Höylærde

Hr Biscop

Min Höy=Gunstige Velgiörer!

Hr Vice Provst har vel besvaret paa 12te hvor jeg har været
her paa Landet, hand formoeder jeg, der nu desiderer, Hr
Peder Rasmussen vil endel gierne have, thi hand er dette
Lands Indfödning, [illegible] med [illegible] og de slæste
Præster. Mit Votum kand jeg ey give ham, thi jeg troer
haa, hand [illegible] og [illegible] det jeg vil
[illegible] (: om jeg [illegible] :) til [illegible], og at Landet
maatte blive et Sodoma. Gud [illegible] Konge, hands
Ministrorum og Dr Höy=Ærv: [illegible], at de maatte lære
at kiende dette Lands [illegible] Tilstand, og sette en Mand
der virkelig vil stride for Guds Ære, for Konges Vellia at
[illegible] og de mange Scandaleuse, i svang gaaende Synder
at [illegible] for Christi skyld. Skal jeg endelig give mit Vo-
tum, da [illegible] jeg efter Landsens [illegible] selv [illegible]
til, siden jeg ved 16 à 17 aar har været ex officio at votere
paa [illegible], saa votere jeg paa Hr Christen Opdall.
[illegible] notificerede hand
[illegible] med
[illegible] thi hand forlader sig paa [illegible] Patro.
[illegible] pag: 320 art: 8de [illegible] at hand [illegible] Höy=
[illegible], og siden jeg ey [illegible] [illegible] Dem Dag.
Ærværdighed [illegible] [illegible] Beregnelser med mig
[illegible] Vertels [illegible] og u-taalelige [illegible] Gud og hands [illegible]
[illegible] Anno 1735, da jeg en Sovndag gik ud af Kirken, efter
[illegible] som [illegible] naar hand
[illegible] 4de [illegible] har compareret [illegible] 2 gange
[illegible]

paa denne tid i Kirken, men i affarvede Klæder, med mindre der haver
været Junge at forbiene, og heller sidder i sin Degnestool eller den af
Provsten ordinerede Stool, men sidder iblant, undertiden ved Daaben,
iblant gaaer frem og tilbage paa Kirkegulvet, iblant gaaer ud
Daabenshuuset og synger eller snakker med de Bestaaende og Skriftende,
ud Kirkegangen; og da jeg kom til ham, vendede sig [illegible] i Kirken,
[illegible] Hr Bapst jeg kunde stille, siden jeg var ene med ham i Kirken
og gjælt, derpaa bandede, skieldede, truede og forfulgte mig med sin Stool
udaf Kirken, endelig /: sit venia Verbis :/ for Skadeligen til Sviin, Slag,
[illegible] sig paa Lemmen, /: brugte Bravat og bad mig kysse den, hvilket
jeg saa [illegible] derefter, gav tilkiende for min Provst, siden i hands nærværelse
for ham og 2de Præster, hvilket hand benegtede, derefter undgav at udlæve
Skrift over mig og Mine til Provsten, som hindrer for mig, og hand siden [illegible]
bestaa, derpaa stevnede jeg ham, men formedelst min Hr Biscops, Prov-
stens og andre Venners intermediation frafalt, efter at hand med gra-
dende Taare deprecerede og lovede Bedring; Hvad hand siden [illegible]
[illegible] talt med mig og min Hustrue en Tiime Dag, skal ved
sin tid komme for Dagen &c. Siden har og levet som Brødre
indtil min Hr Biscops Død, da hand begyndte [illegible] og Scope
ta Synodi at agere offensive imod mig, og nødte mig til at agere defen-
sive. Siden har jeg aldrig talt eller har gaaet [illegible] til [illegible] for ham
[illegible] den 20 May forrefalt en Brudevielse, da jeg forlangte Brud-
folkenes komme, bad jeg Degnen efter landsens Skik at sende [illegible] paa
Alteret, hvilket hand i Begyndelsen nægtede, endelig gik ud af sin
Stool, og Skadelig til Sviin /: ut pace dicam :/ og bad mig kysse sin [illegible]
og gik ud af Kirken, kom siden igien med en [illegible] med Sted
ud; og da hand kom ved Skrifte-Stolen, vende sig mod mig, falde [illegible]
for Munden og blæste Lige ind [illegible] paa mig, hvilket jeg og har pro-
testeret Provsten og 2de Præster. Anden Pintze-Dag, da jeg gik fra
Daaben, kastede hand med sin fod en stor Hund med sin Side paa
mig, saa jeg hastig var faldet i Menighedens Paasyn næsten paa Kir-
kegulvet; foruden andre saadanne ukristelige og utaalelige For-
gribelser. De Skriftl. har jeg og skal i sin tid, om fornøden giøres,
komme for Lyset. Men stiller jeg til Gud og den [illegible] Verden,
om en Degn bør saaledes at begegne sin Præst, bør en Capellan
efter Lov= pag: 315 art: 9de sig og saaledes forholde; mindre efter min For-
meening [illegible] Degnen mellem Degnen og mig [illegible] jeg [illegible] med Høyeste
Høyeste [illegible] af en [illegible] Dag blev [illegible]. Naast ald Velsignel,
[illegible] tilønskning [illegible] med ald Estime

Høy-Edle Høy-Ærværdige og
Høylærde Hr Biscops
underdanige Tiener
C: Fr: Gerlach

Wester-Marie [illegible]
d 2 Aug: 1738

Höj-Ædle og Höj-ærværdige
Doctor Peter Hersleb
Bishop over Siellands Stift, etc:
Höjgunstige Herre!

Det var en bedrövelig dag for mig, den dag jeg fik tidende om, at min mægtige Patron, den nu i Herren hvilende Herre D. Christen Worm, forrige Biscop over Siellands Stift, var ved döden afgangen; men det tröster mig igien, at Gud haver kaldet og beskikket i den afdödes sted saa god en Mand, som allevegne er navnkundig af ikke allene sin dybsindighed og store lærdom, men og af en hiertelig med fuld fromhed imod alle dem, som hand finder paa den rette vei at fare; hvoraf jeg tager mig det mod til, under [illegible] min Herres og Höjgunstige Hr. Biscops patrocinium, som en fattig Client mig at insinuere, bedende uden afladelse, at Gud, som er all godheds Kilde vil fremdelis altid være hos Deris Höj-ærværdighed med sin gode Aand, og haver sin velsignelse over det Bispelige huus, med allevelsignelse baade aandelig og legemlig i Christo Jesu vor Herre!

Höjgunstige Herre! jeg haver nu tient i det Hellige Preste Embede, först udi Hasle og Ruths Kirkesogner udi 31 aar, og blev siden kaldet der fra til at være Sogneprest til Rönne og Knudskers Kirkesogners Menighed og Provst paa Bornholm, hvilket jeg haver betient nu i 21 aar, saa at jeg nu i denne höje alder, som er 77 aar endelig behöver at have en Collegam udi Provste Embedet, ligesom her paa Landet :/ for min tid:/ altid haver været en Vice Provst. Dersom mit forslag noget kunde formaa, da har jeg ingen heller der til at blive udvalt, end den Gude Mand, vel ærværdige og Höjlærde Hr. Peder Rasmussen Nexöe Sogneprest til Aakircke byes og Sognes Menighed, thi hand er dygtig der til; men dersom det kommer til Presternes suffragia, da veed jeg at der vil neppelig findes nogen harmonie udi deris votis, thi den ene vil hid, den anden did, og det vil da befindes at være: Saa mange hoveder, saa mange sind. Jeg forventer Deris Höj-ærværdigheds Resolution herpaa.

Den 4de Decembris sidst afvigte bleve hiemme i huuset copulerede Laurs Hiort Bohne og Maria Peders daatter, Salig Jochim Anckers efterleverske, efter Kongelig allernaadigste tilladelse af dato 28. Augusti 1737. De ere saa meer

12/5 1738

bestagerelse, at copulation imellem Dem at copul: ikke kunde skee, uden Kongl.
allernaadigste tilladelse, hvilken de og have erholdet, dateret 23 Augusti 1737. og
erlagt til Rönne Hospital, efter Salig Hr. Bispens sigelse: 10 rdr. hvilke ti
rigsdaler dog ikke bleve aflagde förend den 27 Novembris, da de derefter, nem=
melig, som tilforn er meldt, den 4de Decembris bleve copulerede. Jeg kunde
da ikke sende det Kongelige tilladelses Brev tilbage igien, deels fordi at Bispen
var döed, deels at her var paa den tid ikke leilighed til at faa saa vigtig en ting
sikkerligen oversendt, men beder det nu skee, at det kand bliver udi Stiftz Kisten
henlagt, som Salig Hr. Bispen haver skrevet.

Endnu er her i Rönne copuleret et par folk, nemmelig Hans Pedersen og Karen
Carls daatter, som ere Södskende Börn, men have erholdet Kongelig tilladelse af
dato 8 Novembris 1737, at de maa have hver andre til Egte; men som Bispen
da var död, og de vedkommende ikke kunde erlange resolution af Bispehuuset,
hvor meget de skulle give til Hospitalet, men bleve henviiste til Stifts Provsten,
da har de derpaa faaet dette svar, at Hand ikke vilde indtrenge sig i et frem=
med Embede. Deris skrifte brev sendis her med til Deris Höy=ærværdighed, med
ydmygste begiering, at De derpaa ville tegne hvor meget de skal give til Rönne
Hospital. Efter den Kongelig tilladelse ere de copulerede, men hvad de skal give
til Hospitalet, det haver jeg taget caution for, og bliver betalt, naar mand
faaer at vide dette quantum. Hvad deris midler er, haver jeg tilforn notificeret,
nemmelig: Hans Arv efter sin fader er, efter Skifte breevets beviis: 124
slette daler, og Pigen, som hand haver egtet, har arvet efter sin Moder 70 sl. dr.
som beviises paa samme maade, som tilforn blev sagt. De ere fattige folk, hvilket
og Deris Höy=ærværdighed af medfölgende missive til mig, kand see.

En fattig Mand i Vester=Maria Sogn ved nafn Laurs Hansen og hans Hustrue
Maren Laurs Hansens besværger dennem storligen, og overlöber mig dagligen med
begiering, at jeg skal holde deris Sogne=Præst, vel=ærværdige og höy=lærde Hr. Conrad
rad Friderich Gerlach til at annamme dem til Guds bord, det hand i langsommelig
tid har formeent dem. Sagen er denne: bemeldte Egtefolk har een daatter, som no=
gen tid har tiente hos Hr. Gerlack, og da hun gik af hendis tieniste, er hende given
Skudsmaal ud af Hr. Gerlack, udi hvilket hendis dimis hun beskyldis for tyverie,
og hendis forældre beskyldis som Medvidere i den handel, derfor holder hand dennem
samtlige fra Sacramentet. Gud veed Sagen; men saa meget veed jeg derom: forældrene
med daatteren ere derfor tiltalede ved retten, men findes hverken confessi eller con=
victi, hvorfor fogden, som skulle dömme udi Sagen haver afviist den Sag, og melder
udi sin afviisning, at hand ikke enten vil eller kand kiende udi den Sag, förend den

blitve overbeviist det de skyldig for. Jeg haver baade skrevet Hr. Gerlach til, og jeg haver mundtlig talet med hannem derom; hvad hand skriftlig haver svaret, sendes herved af med følgende Hans Laursens memorial, som bem.te Hr. Gerlach haver svaret paa, og naar jeg mundtlig haver talet med hannem derom da har hand svared, at hand intet maa faae fört de Vidnesbyrd, som hand skulle beviise dagen med. De beskyldte folk har intet at föer dagen ind med, og Hr. Gerlach giör intet der ved, men dem hand har beskyldet holder hand fra Sacramentet. Imidlertid gaar de stackels folk hen imellem haab og mishaab, ventende, at de endelig efterat Deris Høy. Ærværdighed er consuleret der om, de dog maa kan bestaa til endelighed derom. Endelig er mig og tilsendt een missive fra Kongelig Majestets Amtsforvalter paa Borringholm, velb. edle Monsieur Christopher Schröder, og der hos copie af een Dom udsted af Østreherreits Ting. Udi den deel kand jeg intet giöre förend jeg erholder Deris Høy. Ærværdighed Hr. Bispens consilium og instrux hvorefter der skal giöris. Gud lade Deris Høy. Ærværdighed leve og det Bispelig huus ie mere og mere florere, beder altid om af

R[...] d. 12 Maji
1738.

Deris Høy. Ærværdigheds

underdanige tiener og tilhörer

Hans Ancher.

Welærværdige og Höylærde
Hr. Hans Ancher
Værdige Lands Provst
Over Bornholm!

Jeg tillige med min Hustrue Maren Lars Hansis
finder os höyligen foraarsaged, nødvendig
at andrage for Deris Welærværdighed,
hvorledes vor Sogne Prest Hr. Conradt
Friderich Gierlach nu snart i Aar og Dag
har formeent os Alterens Sacramentes Brug
i Staadt under Guds Børn i vor Menig=
hed, da vi dog nogle gange har giort an=
søgning derom med største Længsel og Attraa,
saa som om at forliges med vor Gud ved
dette hellige Sacramentes nydelse. Men som
Hr. Gierlach altiid har afslaget vor inder=
lige begiering, og vi veed ikke i nogen Maade
hvorfore Hand os Arme Mennisker saaled=
hes udelukker fra dette dyre bare Saligheds
[illegible] saa lang Tiid. Vi beder derfor allerydmygst
Deris Welærværdighed, som Landets Provst, vil
være os saa gunstig og behielpelig i denne Sag

høye og rigtige Trøst, at Hr: Gierlach dog maatte
tilhoerer, uden at antage os til Alterens Sacra-
mente, allene, om Hand skulde komme, at der saa
os drucken være Skyld til saa Langvarig uden
kierlighed, Hand da komme med de ringeste eller os
træsige, da der endelighed maatte vorde forpaa
og de nødlydige Mennisker kunde frabegge os
hvad Hr: Gerlach vores Sogne-Præst nu beplijder os
for, saa at vi dog, som vi inderlig længes efter,
kunde nyde stæd iblandt andre Guds børn i
stor Mænighed ved Herrens bord. i allerunderdanigst
haab om en god og behagelig Resolution paa denne
saa inderlige som rigtige begiering, bliver jeg
med alle velsignelser og Sundheds forønskning

Deris Ehrværdigheds
og
gunstige Hr: Prousters

Nylarsker Sogn d. 29 Januarij
Ao 1738 — Allerydmygste Tienere
Lars LHS Hansen.

Velærværdige Hr: Conrad Friderich Gerlach vilde sig forpaa erklære og
sin erklæring samt requisitionen tilsende.
Rønne d. 29 Jan. 1738

Hans Ancher
m. m.

Erklæring.

Min Allernaadigste Kongens Lov og Forordninger, samt Deres Høy-Edle Høy-Ærværdigheds gunstige Resolution udi denne Sag dat: d 19de Nov: 1737 holder Jeg efterrettelig

C: Fr: Gerlach.

Wester-Marie Præstegaard
d 3 Febr: 1738

Velædle og Velærværdige
Hr. Closter-Præst,
Gunstige Velyndere!

Det er begrædeligt, hvorledes Min Sogne-Præst, Velær-
værdige Hr. Conrad Friderich Gerlach, ikke alene har, at
overtræde alle Guddommelige og Menniskelige Love, at forma-
ste Sig, saa vel imod Vor allernaadigste Konges Lov og
Anordninger, som og imod den allerhelligste Guds Befalinger,
Naar Hand kun derimod kand giøre sin Hævn paa Mig. Som
Hand nu har udviist det sidste, iblandt andet, og saa
derved, at hand ikke har skammet Sig ved, i Guds Huus,
baade under den hellige Kirkes Forretning, saa og i sin
Prædikener at udøse sine passioner og forbittrelser: hvor-
paa jeg Nylig indgav et Merkelig exempel udi Min Klage
over ham til Deres Velærværdighed:/ som hand, da den af
Deres Velærværdighed ved 2de Mænd var oversendt til hands
Erklæring, understod Sig at holde tilbage, da den ved
de samme 2de Mænd af Deres Velærværdighed blev affor-
dret:/ Saa har ~~hand~~ hand og foruden meget andet,
beviist sin Formastelse imod hands Majestets Lov og
Anordninger, og saa deri, at hand baade uden at nemme
forud tilkiendegive Deres Velærværdighed det, eller
tilforn raadføre Sig efter Lovens pag: 287: art. 6, nye
allene formaat til Kirken, Men endog viist, fört, og end
nu fører Sag imod Mig:/ da jeg dog forud ved Min Kla-
ge har Meldet Deres Velærværdighed, at jeg var Nødt
til, at tage Kirkeveien over hands u-Christelige
og ulovlige handel imod Mig, baade i Guds, og hands
egent Huus, og derforuden Mundtligen har givet De-
res Velærværdighed tilkiende, at jeg af ham var

24/1 1738

Extract, som ogsaa höjst fornødigt for hannem be[illegible]heldet;
saa og, at hand, d: 22 Jan: sidstleden, tvert imod Lovens pag:
288: art: 10, forsetteligen, uhaldet at kome til Tinge, og
uden Höje Øvrigheds tilladelse, at tage given Møller
og procurere i Sagen for Byen-Fogeden Seigr Bagge
som for hannems Foreiningen og ilde behandling [illegible] Hr.
Gerlachs Sag imod Mig, var udstevnt til Tings [illegible]
[illegible] hvorig Maattet Deres Welædelhed
hereved tilkiende give, forblivende

Welædle og Welværdige
Hr. Land-Foged
Gunstige Welyndere

Rönne d: 24 Jan:
Ao. 1738.

Allerydmygste tiener
Samuel Hertel.

Anno 1738 d. 2[illegible] Jan. [illegible] af Mr. Samuel Hertel [illegible]
[illegible]

Edle og Velærværdige
Hr. Land=Provst
Gunstige Velynder!

Det er Deres Velærværdighed bekiendt, hvorledes Min Sog-
ne Præst, Hr. Gerlach, uden Mindste føye har af egen Myn-
dighed paataget sig at være Fiscal udj en fremmed Sag,
og sig allerede offentligen for Retten beskyldet Mig, Men
med og til Tinge sigtet Mig for høystforvorpne Ting:
Hvorfor jeg er Nødtvungen til at forsvare Min Ære,
til hvilken ende at søge de dertil udfordrende beviislig-
heder, og dem lovligen for Retten at føre. Som jeg
Nu derfor, da jeg idelig tilstaaer for Retten til Tinge,
Men i Lov og Rettergang er gandske uerfaren, behøver
Tiden til at rettlede Mig og underrette i een saa
betydelig Sag; Saa er Min allerydmygste Begiering, at
Deres Velærværdighed gunstigst vilde tillade, at
Monsr. Hans Bidstrup, som er Student, Maae i
Mit Sted forrette det Mig betroede Degne=Embede,
medens jeg kand faae Mine beviiser førte, paa det jeg
icke af Mangel paa Nødvendig Tiid og Leylighed i sin
Tiid, som Gud forbyde, skal beklage Mig ~~at~~ derover
at Min Ære, som ubilligen vaer antastet, Maatte Mig
fra sit lovlige forsvar. Jeg lever og døer

Rønne d. 4 Febr.
Ao. 1738.

Deres Velærværdigheds
allerydmygste tienere
Samuel Hertel

Welædle og Welærværdige
Hr Land-Provst,
Gunstige Welyndere!

Jeg haver aldrig forlanget Caution af Hr Gerlach, for hands Ord-Skiænden, som hand offentligen for Retten brugte imod Mig, samt ved deraf flydende Æ-re-Sag, hvormed Hand til Tinget har sigtet Mig; Gud skiøndt Loven giver Mig skiæl der til: Der som hand ikke havde meent hver at forstaaet, og hos Laudate Høje Øvrighed søgt, at ieg burde stille ham Caution, da ieg dog aldrig har skieldet ham, Men allene i følge af Loven Citeret ham for hands ublue Ord-Skiænden imod Mig; Langt mindre sigtet ham for no-gen Ære-Sag. Derudover blev ieg nødt til ved min underdanige Memorial hos Højædle og Welbaarne Hr General-Major og Ambtmand West at giøre Ansøg-ning om, at som Hr Gerlach nu havde baade sat sig ved, uden Mindste Aarsag offentlig for Retten at skielde og beskylde Mig baade for en uhæderlig Mand, og en Bedrager, idet Hand lod føre til Protocollen, at ieg af egen Myndighed Kort imod Loven skulle have tagit Jord fra alle Mine Naboer, og pløjet Grendser og Marke-Skiæl, og sat Skiel-Steene; Hvilke gierninger Loven belegger med haarde Ære-Straf pag: 964. art: 12, og pag: 981. art: 1, og som Hand for saa inn hands skammelige og derværige Beskyld-ninger har sigtet Mig, u-anseet, at om ieg ved saa

26/2 1738

Herrlig havde forsendt Mig, saa kom det dog hannem
som dend Dag slet intet angik, ikke til, endnu at
betale, eller stille Mig derfor; altsaa Maatte han
i følge af Lovens pag: 142: art: 16, og 146: art: 11: stille
Nøyagtig Caution derfor. Men som Hand lagde det
en Uforskammenhed til ald dend Ende, at, da samme
Min underdanige Memorial af Høystbemeldte
Hands Velbaarenhed blev sendt til Hands forkla-
ring, Negtede hand ej allene, sig derpaa at erklæ-
re, Men end og Memorialen tilbage at levere;
Saa tvang hand Mig og saa derved til, at [illegible]
at hand, i anledning af forommeldte Lovens pag:
Maatte forbliwe her paa landet, indtil Sagens en-
drag; Eftersom jeg for hands [illegible]
udsætter Mig for, at begære dend Rett imod hann,
som samme Lovens Steder tillader. Til dend en-
de sterer her Med Min allerydmygste Begiering, at
som jeg tilforn ydmygst har tilmeldet Hr Ger-
laÿs Opførsel imod Mig, Deres Velbaarenhed da
ikke wil tillade hannem, at reyse her fra landet,
førend hand haver stillet Mig Nøyagtig forsikring for
sin ovenanførte Om=[illegible], hvad
jeg ikke skal Nødes, omsider at beklage Mig, at
dend Rett, som Loven giver Mig Med saa [illegible]
Vederfyldinger, skulle bliwe Mig betaget. Deres
Velbaarenheds altid befindende Retfærdighed forsik-
rer Mig i Min Rett at bliwe handthævet; Da jeg
intet heller ønsker, end at leve og døe

Deres Velbaarenheds

Rønne d: 26 Febr.
Ao 1738.

allerydmygste tiener

Samuel Hertel

Höjædle Höjærværdige Hr. Bisp!

Med største ærbødighed tilkiendegives Deris Höjædle Höjærværdighed, at Jeg ved Michelsdagstider i hier permitterede Menighedens Degn Didrich Grubbe Grönvold efter hans forlangende at reyse til Kiöbenhavn udi eget ærinde, helst da hand i sit sted hafde bestillet sin broder Studios: Holger Grönvold, som og fra den tid af indtil nu uyeaaklageligen har forrettet hans Embede. Men som samme Degn Didrich Grubbe Grönvold endnu i saa lang tid ey har faaet sin sager der expederet og ey indfundet sig til sit Embede self at forrette, og hans broder ey kand og-holde sig længer fra Academiet uden sin skade udi hans Studiis, derfore hand og er tilendt at bortreyse, saa er Min underdanigste begiering, Deris Höjædle Höjst-ærværdighed vilde behage enten at tilholde Degnen at reyse hiem til Menigheden eller bestikke en anden duelig Person i hans sted. Hvorhos og vil have som Mig self saa og Min anbetroede Menigheds fattige ungdom i beste Maade recommenderet udi Deris Höjædle Höjærværdigheds faderlige omsorg, at den kunde vorde forsynet med en Skole, som er gandske höjfornöden, hvorom Jeg nogle gange har suppliceret hos Hr. Doct: Worm, men uden effect og virkning til dend at kunde bekomme. Mest oprigtig hiertens gratulation til Deris Höjærværdigheds nye betrædde bispe stoel og ald Guddommelig Naade og kraftes tilönskning udi sit saa höjvigtige Embede for=blivende udi ald respect

Höjædle Höjærværdige Hr. Bisp

Deris Underdanigste tienere

Christians[illegible] 12 Junij 1738.

T. From

P. L.

Hans Høy-edle Høy-ærværdighed
Hr. Biscop
Peder Herslev;

Førend Jeg tør understaae mig til at fremføre min begiering, maa Jeg først bede, at Hans Høyærværdighed ikke vil tage denne min dristighed ilde op. Og da er min allerunderdanigste begiering, om Hans Høy-ærværdighed vilde ikke hafve dend naade og godhed for mig og min yngere Broder, at hand vilde tilstæde mig, at Jeg maatte overlade og afstaae mit Degne Kald, som mig er betroet paa Christians-Øe, til min yngere Broder Povel Zacharias Grønnevold, som haver ligget her i Kiøbenhafn i trende Aar, men haver endnu ikke kundet nydt noget af ald hans Ansøgende, hvorfor hand er i stor nød og trang og haver intet at leve af. Og som hand kand ikke vide, hvor hand skulde faae subsistance i nogenste maade, saa har hand bedet mig, at Jeg endelig maatte hielpe ham, og da vilde Jeg nødig, at hand skulde lide saa stor nød. Men vilde heller, om Hans Høy-ærværdighed vilde tillade det, overlade dette mit anbetroede Kald til min Broder, thi Jeg mener paa anden maade, der at kunde søge mit ophold bedre, end min Broder.

Forblivende Hans Høy-ærværdigheds

underdanigste tienere
Diderich Grubbe Grønnevold

Kiøbenhafn d. 17 Julij 1738.

Hans Høyædle Høyærværdighed
Hr. Biskop Peder Hersleb

Af skinne min Broders Diderich Grønnevolds afstaae, Eder haud Hans Høyærværdighed klarligen seer, at min Broder, som er Degn paa Christians-Øe, vil gierne ombede og afstaae sit Degne-Kald til mig underskrevne, efftersom Gud veed, at jeg er i stor nød og elendighed, hvorfore jeg allerunderdanigst vil bede, at Hans Høyærværdighed vil icke nægte skinne vores gudnyttige begiæring, siden Hand selv af vores veiga udgivelse haud best seer i hvad trang og nød jeg fattige Menniske er: Forventende hermed een naadig Bønhøring.

Forbl: i allerydmygste underdanighed

Hans Høyædle Høyærværdigheds

underdanigste Client og ringeste
Tiener
Povel Zacharias Grønnevold

Kiøbenhavn d: 17 Juny
1758

Höjædle og Höjærværdige
Hr. Biscop!

At vi hermed incommoderer tvivler vi Deris Höjædle Höjær-
værdighed icke ilde optager, aarsagen er, at vi d: 9 Julij 1736.
Allernaadigst er anbefalede at være Commissarier i een Sag
imellem Mit Ærværdige Hr: Hans Mahler Sogne Præst til
Olskersogn og Allinge paa den eene side, og deendeel af
Hans Menighed i Allinge paa den anden side, der har
slaget sig sammen og beskylder Ham for forseelser i Hans
Embede, og som vi nu haver hørt Sagen igiennem, som
meget vitløfftig er fört, med videre at af hver og andre
meest u-nødvendige og unyttige ting, og det endelig er
kommen saa vidt, at den er optagen til Domb, og saavitt
vi endnu i Sagen haver fundet ere alle de andre beskyl-
ninger af ingen megen betydenhed allene denne: at
Hand haver begiært og foresteret vedkommende hvor
meget Hand ville have for Liig Prædikener, som er
stæct imod Loven, derimod vi ved vores Dom
og for gaa imod eller limitere, omskiønt Hr. Mahler
med endeel vidner haver beviist og det derimod
er bekiendt, at det er een Praxis og vedtegt her
paa Landet, ligesom det er een vedtegt efter
gammel Accort, at ingen Præst her paa Landet
nyder tienden paa agren men allene efter Accordt
og vedtegt noged vist i tönder, som dog er kun slett
imod det, det vilde blive, om de nød tienden paa
agren som andenstæds, at ingen som vil have Lig Præ-
dikener over deris døde, io tilspørger Præsten
hvad og hvor meget Hand vil have derfor, og saaledis

19/6 1738

allbederer med hannem. Höyædle Heiderværdige Herre! til ingen ydter forestaaende Beskaffenhed antage sig Hr: Maklers Sag, og vi derover nödes til at dömme ydter Lovens pag: 282: art: 1. saa dog hans Contraparter som allerede af had har paafört ham og fört Sagen imod hannem fra Hove, at de i deres indlegge kalder ham Siele morderer og Siele forderver, deres iver og önske fremmer; endskiöndt vi gierne troer og haaber, at naar alt siden vel bliver Hans Kongl: Mait: forebragt, at da ej kommer Hr: Makler til Præjudice, som vi nu ej tör imod Lovens tydelige bogstav limitere eller forandre, men som forordningen af 1te Octob: 1737. om den General Kirke inspection befaler alle dommere i de Sager, der angaar Kirkens verlighed): som denne (: skiöndt indirecte :) meget vel kand henföres til :) at indgive deres relationer med nærmere paaandfordring af General Kirke inspectionens requisition, og end mere at opholde deres kiendelse til svar da derfra indlöber. Vi understaaer vi os at bede og henstille deres Höyædle Höyærværdighed, om de af medlidenhed med denne mand og i henseende til hans fattigdom som hand ved denne paaförte process er geraadens (: og lever med mange börn til at naade paatage dennem at demonstrere deres Kongl: Maits: hans Sag, og for hannem erhverve til os een Kongl:

allernaadigst befaling at denne forskalke allene
om accordt for Liig prædikener, der dog som een
vedtegt her paa Landet ey af hain, men mange
Aar førend hand er bleven fød, er introduceret, maatte
eftergivis, og imidlertiid er befalet i følge af
Forordningen af 1ste Octobr: 1737. at vi lader vores
Kirkebøger og dom henstaa og den ey afsige,
førend deres Kongl: Mayts allernaadigste Resolution derom
indhentes. Vi bede underdanigst og haabe at deres
Højædle Høiærværdighed ej ilde optager er dette
men haver naade for denne stackels mand
i saadan een uskyldig Casu, og værdiger os med
deres höjstærede Svar, om vi i haab, at deres
Höjædle Höjærværdighed antager sig hans tare,
før og befaler at ophold vores Dom, eller og at
vi skal gaa fort og afsige Dom uden at vente
nogen Assistence for hannem. Vi er i øvrigt
mest skyldigste Ærbødighed

Höjædle Höjærværdige Herr Biscop

Deres

Aakirkebye d: 19 Junij
Ao 1738.

Ydmygste Tienere

M. Nansen

Schröder

Höy ærværdige og Höylærde Hr Biscop
Pedre Hersleb
Biscop ofuer Kiöbenhafn og Siellandsstift

Wij fattige Mennisker af allinge Mennigheden
paa Borring Holm, for afsaagess til dennem i
Mange aarss tid, for oss bedröfuelige, og iammer
=folde til stand, for Höy geystlig öfrig Hand at til
kiende gifuer, som alt har Hast, og dagelig hafuer
Sin og Neindelse daiss Vægt og fremgang, af Vor Præst
Hr Hans Christian Ladssen Malers forargelige for
hold, bade i og uden Embedet i Mange Maader, som
har gifuit afsaage til dennem ogsaa af ham for Velter
goodsess og store udMatelser, udi saa Mange aarss tid
Seiden d 4de Febr 1732. da först til tinget blef bragt
og alt Seiden hafuer ofuen Meltretter, gaaet af ald
Magt, og öfuer for Hendons Veidners förstler for oss
i Mange Maader, at Hans onde Vessen og bedrift ere ey
skalde kommen for lejsert, som i alt bestaar udi Mord
og for en gansk Meget udanstendigt Vleinget at begaa
og öfuer ogsaa ofuer Vlige som fört en for Værend stand
i blant fattige til Söfverer, og Wij fattige Mennisker
bekrögter oss i nu Meere fører at Vor gaast Hr Hans Maler
i nu skald faa Seidere fremgang, Med sin forrige Væsen
og bedrift, at flötte bagen, der Med at faa böyedige oss dess
store udMatelser og avMod, og Vedlege Holder freiskab og
tostr daligtaltid, der fører Wij bönfaldende Meed inderlig
bönd og begiering til Höy geystlig öfrig Hand, om en nadig
Hielp og udfrielsse, en gang dog Maat blifuer forrisfor
dennem store plaager i der oss saa hart tröcker, og at
der Maatte blifuer dömt efter lof og forarninger

udi den for Commissionen til Ende avgevarende Dag; i Mellem
Praesten og ofs Sangs fattige til Søvroer Som til Doms blev
optaagen den 19 Juny beslutteden of Commissarierne
at Praesten Hr Maaler ej Veidre nuder udi nogen Forklar-
-ning Skulde giöre Hinder der udi Veed and Søgning paa
En eller anden Made, og Vej Matte nadigst bekomme
Veiden Stab og gen gavt, af det Hr Maaler for Høj
ofrigheds Herd, paa ofs Slaffager Gettre Spargette, Som Vej Haber Veed
Gud Hielp Med Edelige Vidners Beviser og Med Ting
Vidner for Høj Ofrig Herd, alt paa Sor Bride der Med
Gaat at giöre om det ofs Maa til laaders til Gettre
Søn, Sand Herd til löjset at bringe — og Som ing paa
Lyen og dig Vedkommende Vegner ondre Storfer bøj Mand
i allinge Menig Herd Jesper Hansen, Hafuer udført
og paa talt Saagen, i Mod Hr Sangs Maaler nu til Beviste
Vid nogle Retter og ing ingen av Dage Vred til at Sand
Mig fattige Mand der Beilder Med Huss Sin og Saa Mange
Sma Børn Sand Mig Saa udskyldig, Hav beskrevet
Med Saa grofue udSand fordige beskyldningsvelsagaadr for
Hans Kongeli Maye Stedt for Hem og nuden Bejste
4de Seigner Saatrys Søndag paa allinge Kirkes Gaarde
Hold, dog Sand, nemlig Hr Sangs Maler, Med Sanden
paa Paget i Stollen Veed Prædikestolen der ing Saad
og Saagde, Du der Beiske og Gaadinner, dittsuilen
Skald Grine ad din Hield i Helvede, Jurltet Sand
i Menig Herdens paa Sør Somme Dag paa Kirkegaarden
Ved Kinnner Sans Hende, offenlig til Saad og Sagde
ire Jesper Hansen Daa det ing Mante dre inde terdr
ing Ey nat gifue Eder Man Jen tör ing, Med Vidrene
Som Et Tings Vidner der om Veiden Ev taagen, til
Lrige anden beVeijs om det, Mend Meer, Som Med
Laadre ligsen for Høj gøjlig öfrig Herd, Ventes at
in gifuers Vend löglig Herd, Vig Lefuer Sedsder og all
tid, Deres Høj Ev Verdig Hend Hr Bestopens Hinge
og tien Skyldig Stere tinnnere, af allinge Menig Herd
paa berring Holm allinge d 5te Agosti 1738

paa de Andkomdes og Egnens Sogners tiltrædende

Jesper Hansen

Höyædle Höyærværdige og Höylærde Herr Bisckop
Mag: Peter Hersleb
Höygunstige Fader i Herren!

I störste submission med ærbödigste gratulation til Deris Höy-ærværdighed, saa vel som med hiertelig önske og daglig bön til den store Gud, at hand vil styrcke og iforne Dem med kraft af det Höye i dette Dem af Gud og Kongen Höybetroende, dog vel meriterede Embede, frem træder ieg fattige og nu paa 8tende aar forskiudte og forhatte Præste Mand til Deris Höyærværdighed i den visse haab og Considering, at De næst Gud og Kongen rekker mig en hielperig haand imod dem at satan opspunden had formedelst af mine Til-hörere i Allinge Meenighed, dog frii seer for alle, nemblig: Jesper Hansen Duned, har fattet og opspundet for de andre imod mig; efter som ieg baade har hört höyligen berömme Deris store Nidkierhed for Guds ære, saa og spurdt af min Svoger Hr. Rosendal at Deris Höyærværdighed selv i Fredrich Borgs Meenighed har forsögt den Modstand og had Guds tiennere maae ofte lide, naar de for alvor söger at fremme Guds ære og Deris Tilhöreris Sa-lighed: hvilchet baade har hiertelig glædet mig, saa og opmuntret mig med större Nidkierhed og frimodighed til at forrette mit Embede til Guds ære og mine Tilhöreris forfremmelse i deris Saligheds Sag, helst ieg nu ikke allene har faaet Kongens assi-stance der til ved Confirmations anstalt, men endog saadan en Bisckop som er Nidkier for Guds Ære og Meenighedernis Salighed, det ieg og af hiertet, og alle mine kræfter ved Guds Naade

har søgt i ald min tiid, jeg har været vel fornøÿet, men saa got som forgiæves,
baade formedelst jeg nÿ har haft assistance, saa og formedelst den lang-
varige process mine Tilhørere har forfuldt mig med; Aarsagen til denne
finnes vel i acter at have været Kaldt og viss ikke til Lærdom, som blev som-
giort efter den Gunstige Øvrigheds ordre og Anstalt; men den velte hverd
Aarsag og formedelse har dog ikke været anden end dette, at jeg af Guds Naade
med største Nidkierhed har søgt at nedbrÿde den Fæstning Satan med falske
indbildinger, ved stor Vankundighed og ved et ugudeligt Levnet haver op-
bÿgt baade i de gamles og unges hierter, hvilket nok kand sees af de attester
og Vidnesbÿrd der i acter af Retsindige Guds børn, saa vel som af min Provst
er givet om min Lærdom og Levnet, og haaber Deris Høÿærværdighed skal
finde det samme, som ei engang kunde nÿde den Lÿkke, at De paa dette
forvirrede Land ville besøge os. Og som jeg har hørdt, at de ædle og Ret-
sindige Commissarier har skrevet Deris Høÿærværdighed til om min Sag,
som nu er optagen til Dome, i hvilken skrivelse jeg ikke vil formode
noget at være meldt til min disavantagie, efftersom de have i
acter min uskÿldighed, Saa har jeg, for denne aarsags skÿld, tagent
mig den Dristighed til at skrive her oven for at tale med Deris
Høÿærværdighed, om jeg maatte nÿde den Lÿkke, og der med at til-
bede mig Deris Hielp og Assistance, at jeg dog engang, som i saa mange
aar er plaget og grumelig haart forfult, maatte dog i fred tiene min
Gud, og med glæde opbÿgge min Frelseris Jesu Dÿre Kiøbte Menigheder
i den Velsignede Tron og Kundskab, hvilket jeg offte er forhindret udi
formedelst denne langvarige u-ophørlige og besværlige process mine
Tilhørere har paaført mig. Rekker Deris Høÿærværdighed mig
Haanden til skiøt at befordre, og giør denne Gunstige Anstalt, at
jeg kand faae Hiælpe-holdere i begge mine Menigheder til at under-
vise de mange smaae Jesu Poder og planter jeg har i dem, hvilket
jeg for alting inderlig og indstændig beder om, forsikrer jeg

ved Guds Naades bistand Deris Höyærværdighed, at jeg af alle mine Kræffter, saa længe der er lif og Aand i mig, skal strebe at grette det, som Satan ved denne bedrøvelige process og anden maader har udtrendt, og stedse med et oprigtig hiertæ, som for Guds aasigt, i all mueligste taknemmelighed udviise mig en troe Guds tienere og

Deris Höyærværdigheds
Min
Höy-Gunstig Herre Biscops

underdanige og hørsomste
ringe Tienere og inderlig for
bedere for Gud.

Kiøbenhafn d: 23 August
1738.

Hans Christian Lassen
Mahler

Høy ædle og Høyærværdige
Mag: Peter Herslef
Høy-Gunstig Herr Biscop og Fader i Herren!

Vidst afvigte 5 Novem: gick der Dom i denne Langvarige Sag imellem mig og mine Tilhørere i Allinge og Sandvig Menighed, og da dømte Cancellie Raad Hansen mig fra Kaldet allene fordi jeg hafde begiært eller accorderit om liig prædikener; Men Ampts forvalter Schröder, som var den anden Commissarie vilde ej consentere eller underskrive Dommen. Jeg skulde nu her med, som min største pligtskyldighed ud-kræve, saavel som vist Deris Høyærværdighed enten Dommen eller i det ringeste Dom-Slutningen, at der af kunde erfares, hvor u-billigen jeg er dømt, og hvor u-christeligen jeg er i saa mange aar forfuldt; Men jeg beder ydmygst Deris Høyærværdighed derfore vil pardonere mig, efftersom det var u-mueligt for Skriveren saa hastig at faae Dommen færdig den er heel stor og Vitløfftig: Og Dom-Slutningen at faae, var der giort forbud paa af Cancellie Raaden, indtil jeg viiser qvitering fra ham paa 50 Rdr fra Amptsforvalteren paa 25. Rdr og giøre Skriveren sin Salarium 35 Rdr som er halfparten af Omkostningen i Sagen jeg foruden mit Kalds fortabelse blef tildømt, hvilke penge var mig fattige Mand u-mueligt at bringe til veje i saadan hast. Og som jeg har spurdt at denne

12/11 1738

hadde og afvindsyge Qvinde Jesper Hansen ere reiste over til Kiøben-
hafn for at faae mig suspenderet, saa beder jeg ydmygst Deris
Høyærværdighed vilde have den Naade for mig, og icke lade hans
faae hans villie fremmet der udi, før jeg kand faae Dom-Slut-
ningen at forevise Deris Høyærværdighed, hvilcket med Guds
hielp, skal skee med allerførste leilighed, da jeg haaber De self
skal have condolence med mig, og efter Deris forhen gode for-
sikring komme mig fattige Mand til assistance, helst og
den høye Resolution fra Cancelliet til hans Excellens Høyædle Baron
Gerstorff, hvor af her med følger copie, der til giver anledning.
Jeg er i den visse forsikring Deris Høyærværdighed under mig
haanden i denne min store Elendighed, som stedse igien efter min
pligtskyldighed skal findis med største veneration

Deris Høyærværdigheds

Min

Høy-Gunstig Hr Biscops

St. Ols Præstegaard d. 12 Novem:
Ao 1738.

underdanige og hørsomste
ringe tiener og inderlig
forbederen

J. Stahler

Copie

Extract

Af denne Mig fra Cancelliet for, saa vit Seelands Stifft angaaer tilsendte Notifications Liste paa de allerunderdanigste Ansøgninger, som udi Hans Kongelige Majst Conseill in Septembris anni currentis ere foredragne og idet bevilgede:

4 St: 336:
Conseillet d: 5 Septembris 1736 forbliver ved Landz Lov og Rett, og det i Sagen expederte Commissorium.

Allinge og Sandvig Byemænd boende paa Bornholm, om at vedkommende udi Lands-Dom Retten, maatte blive beordret, fornødligst nøje at examinere og igiennemgaae, alt det, som der ved Retten er indgivet og passeret udi deres Sag, med deres Præst Hr Mahler, og der efter endelig dømme udi Sagen, samt, at de maatte faae en anden Præst udi benævnte Hr Mahlers Sted.

4 St: 336:
Conseillet d: 19 Septembris 1736. forbliver ved forrige Resolution.

Allinge og Sandvig Byemænd boende paa Bornholm, om det samme, der i denne Notifications Liste under No 336: findes anført, at have ansøgt om.

Extractens Rigtighed attesteris hermed, og ville Hr General Major og Amtmand West dette Supplicanterne til deres allerunderdanigste Efterretning lade notificeres. Kiøbenhafn d 26 Octobris 1736

B: Gerstorff

Rigtig efter Originalen testerer N: West.

Copie

Vaa som bønderne og Sogne mendene i Østresognen af os under-
skrefuene hafuer begiert att vij skulde udsige vores sandhed om det
Som vij hørde af Sogne presten vel ærværdige Hr. hans Møller paa
predike stolen i Østre Sogns kirke Paaske dag fordi att presten band-
sette alle dem Som hafde pløjet Langefredag daarte det og saa ledis
Hald sandhed brueste Som vij og tydelig hørde af presten som følger at
Paaske dag sidst afvigte paa predike stolen Som der var først predike i Sognen
Daa sagde presten Ærværdige Hr. Møller atten og gud styrrede dem deris hiorter
fender og føder og forbandet være det alt dem som hafuer pløjet Langefre-
dag og alle de som hafuer gort noget troldomt ar brøjde paa den dag og alt det
de styrre ved og fanden styrre dem og forbandet være deris pløjning
og Jorden og forbandet være dens grøde og dens fender og føder som
holder pløjet Langefredag som mellem skulle være forbandet sagde
Hr. hans Møller paa predike stolen Paaske dag Som ofuen Rører
At dette saa er det bestaar i god sandhed saa sant hielpe os gud
og hans helige ord hvilket vij ville ved staa anden tinge
saa for eller Nar det af os begieris datum

Østresognen d. 8 April Ao. 1728

ILS MS ICS HAS

THS HMS

Ao 1733 d: 21 November hueshore

Hans Hansen af Allinge Sogn

Kirke Kirkebegravelse (?) Legemes Lærested (?) Ei

Skiødt: Hun mz 10 B. som icy og nig

Colleg. Hr Povel Schaar alle Wor

Kirkens Erkoftning i den Sag mellem

den og Hr Hans Maler; hvorfor

taknemmelig qvitteris af

Anthonius Schandorff

Fester Ildschabolig

modt supra.

Deris Welædle høy ærwærdige Herr
Herr Doctor Weyrosslof
Bisskop Offuer Kiöbenhaffn og Sielands Stift

Wii fattige, allinger hiertelig en del til Jöverne forhenhaffnes til, os her gaaed, og Wor Tienesten bøiig at beklage offuer den store iammerfulde Wenstand Wii arme Mennisker ere geraaden udi som har hafft sin udspring og Woxet og daglig for Mennisker blot allenne, af Woord prest Hr Hanss Maaler som har Weret Wegleder, og og Woxet saa store forargelse, i saa Wand holt at Slaing nu er Wer Modigst at fakenekes Wils Wel ey her udi Wigtigsthelde, om Hanss straf Wærdige bedriftere som saa Mangt et godss barnd har Mattet Soxket giøre, som har Wæret i Mangfoldige Maader begaad af ham, frig Synnagss Qvindre Wæbb os Waldaig, saa Wong som udi teiss tiden, eller saa bedrøffuerlig, endaa Wii dem Mange tidre dem Wre Woss os haxder, som hand har Weret, den Eoste fladest og buedr at straxe, og lofner uden ald saadan forargelse, Qvinnstab og fadtte Wand ondre, og offuer Kettere har hand i sin lebdss tid offuert, Med naboe og andre i olstre Sogn, saa Mange i een Mennig Herrd har og Maattet Smagt hanss fragtre og hanss Lyvnner Dagnr Ej har Wreker stonnet der faaer Man og Qvind Staid og uddenig i Mellem. Wii faattige Mennisker af alliger Mennighend saa Wii udi avent 1752 = Efter lang Wente, hafde teriet hand sig skalde bedret, Men godbeden, dess Werre, ingen bedring at ham fankes, Men i det onde daglig til tagy som forarsaagede os, ham for Sløingt at lade

Indstefne til tingss Vidner der om at Calcrerer
Men Hvor Landss Rettens Rettergang om gang den gang
blev Holt, uden stocke Mend, og flött i anden sted i bygen
for os og for Ment Vidnerss forhørel den dag, saa
at Sagen for os er om tring flött at faa os udMattet
først fra Hanning hvick provsten Retten flött udaf
bygerne af alders sted, og Holt i fange farnd paa
Hammerss Huss Plat. og Vi intet Vidne der
hvick fört Holler, saa klagede Vi os for den
Salig goads Mand Bistop Worm Med Vi-dogremester
bekriste Bleing omgang, som Lands provsten der Med
Med Hr Møller saa bestaaget, at Vi Vilde Rette
paa noget om Ham. saa blev den VelærVerdige Hr
Frederic Rasmussen noget anbefalede ofun Hr Han
Hans Mølner, at Holde for Hov, for Hov og i Sagen at
dømme, og som gjeglig Rett skalde Holdes, i Hünner, tor
Mile fra os, da tenckte Vi at føre Vidners bøyedre
Hinnen Med bøytinget og tage tingss Vidner, at fart
Hielpe Sagen Med til gaylig Ret, Men for Merdelss
der til standende gåylige Rett skalde Holdes saa fant
saa provsten af os ikkon blev stefnet Med 8te dags
Varsel at Høre Vidners bøyrder, og Hand Møtte for
Retten saa den dag Vidners bøyedrerne bleve førte
saa paa fant Hand straxe at til Lands tinget indstefne
Vort tingss Vidner, og frick de andeckendt for Hand
Ey Hafde faad ütterdagss Varsel, der after Vi
blev til treongen Vores Vidners bøyedre at indstefne
til gaylig Rett, i allingetinete d 1 Decemb 1735
og Vi Matte betallet de, türende assisorere, førring dig
Vilde Reyse og bitanne Retten Med, at Vi skande
efter Vor Meening faa Vidners bøyedre førte. foder
de dig 10 Rix dr: 5: R: 10 ß af os som Vi dengang

Matter gjører dem som indlagde beskrivne; naar

første Dagen kom, og Retten i Kirken blev sat, daa

haft de Hr Møller Sinne for Made kaldt folck til

Stede, og at Under Retten for os, som Med følgende

Copie ofte Skrifts tydeli Vidner, og den Ved blef Sagen for

dagelt for os udi saa Made. Saa kom den ind for

Lande Mands Rettern og blef der 4de gange agorert

og i Medler tid Præsten Hr Jens Møller gangske

anden begierede og holld at bestaae i Sagen, men

Ej at som stirde, paa anden Made, ind hand paa

sant paa en udskrivelig Maade at opdichte det som

hand i sin egen Samvittighed Kiender Ej at Vovensant

og saa dom Voistig, slæinget for hans Kongeli Majestedt

angaf huor ellers hand fich Sagen fra Lande Mands

Retten, og til Commissarier Retten aller nadigst

til laat og der er Sagen agorert udi Tenos tid

og ofte indtil den 5te November 1683 daa dommen

blef af Sagt, og præsten Hr Møller frakaldet blef

af dömt, til bris Melt, og om kost nyng, for sinn

graf ür forseelser, en dell af dem, Trej, der bestaar

udi Mende i adskillige Maader. deelss at haf ür talt

for ægtelige ord og tallesom lietrai Levdom til störsse

forarglse, baade Catekismus, og forklaringer, om

Præsten og beskop, ofte som bevist ofte 14de Vidner

deelss og dig sägss for Dommelsen og paa löyst at ingen

som mogen hellig daag til sige Matter begieres;

Men ni sedan, er bevist Med ofte 10 Vidner—

til dels og hans Modt villighed at haffue holt

Mangfoldige i lange tider fra altevens Sacramen

=ter at Sinne til Sönen, og i Medler tid taget Sine

goode Venners fordom som udi Mende bevist er—

hans udagsdommer for hold i Med en del Ord alltrant

Ej gifvet dem, Vin og brød, Men laadet dem side

til andre igienkomföring dig fick, saa og for Men endel
at Beide Med alt rett, en saa som til Mange flere har
som klart ofuer Sam er Beviist er. Saa og Sans udloffelige
foedringer for lairg praedickenere, at Sørge paa Sin
Sidl, Saad Sand Alle Satiner, Suor ofuer Enckerne Med
graedende taarer har Mattet gaad fra Sam, i Aldrig Stridig
Sand imodloffuen og Er er beviist Med Mange Beidner
Saad nu Sans Mange andre groffe Sandre angaar, som i
saa Mange Maader ofuer Sam er Beviist Eg det
Jaftuer Vrig Sandet dess Verre. og dero som denne
praest Mand ofuer os lengere skald i saa Made Raade
saa blifuer Vrig gantske i Sand Kommende og Maa
flöy af Menni Sedden, Suor fore Vrig Med Süpstrii
böön bönlig indstaader Med underlig begiedring
til deris Söy ordedig Sand, om udsreinelse af dette
iammerfol der og forargelige til stand i Med den
praest, som Sar fört os udi saa stor armod Med mere
god som Bere og Med Vor Ærendig Sand Sand for Sielfer
og stöyer alting til fred og Vor Sallig Sands beste
Vrig loffuer altid, og for blifuer deris Söy ordedig
Sands Vringe og tienst skyldigste tiennere

Allinge Menning Sand paa Boring Solm d. 9 Novemb.
1738 paa Egennes og udkom men dess Vegne frafrense

Hans Hansen Jesper Jansen

Mads Persen

Niels Hansen Claus Monsen

Anders Knudsen Peder Monsen

Mads Pedersen

SIS

HRS Haselsen

Sier Med fölger og En af der praest Ustalent Straf praediken
Copie af den Retrooginal Sand Söytess foran

No. 20. fire og Tyve [illegible] Copie

Vi tvende her under skrevne Attesteris at da vi fraa Henrich Falch, Kirche værgen Samson Nielsen og Hans Hansen af Allinge paa deris og Med Communnendes vegne loulig til den geistlige Ret som holtes i Allinge Kirche d. 1 Decemb. 1733 vare indstefnede, og vaar som vi efter samme ind-stefning vare Mødte, og indkommen i Allinge Kirche efter den geistlige Rett blef holdt og vi efter under skrevne forklaring, hvoris vidner om Hr. Mallers forsendelser som hand i sit Embede og om gienngelse i mangfoldeemer [illegible] skulde afleggen, og i det samme øyeblik som vi vare ferdige at træde frem og vidne kom Ind Maserende ind i Kirchen National Capitain Kaar, Lieutnant peter Romand, Sergeant Rømmer og Sex Soldater med deris fulde Krigs Mundering og Bagneterne [illegible] paa flinterne og da inn fast anfaldt samme mandskab som vaar bestunde, og ud vnes af Kirchen med gevalt baade Citanterne som os hadde ladet indstefne stefningen [illegible] om Hr. Mallers forsendelser skulde være dem, og os som om Hr. Mallers forsendelser skulde være vidne og logte [illegible] fra Kirche dørren til for os, uden en vidne og logter fra Kirche dørren til for os, uden en mand ved Nathe Henrich Falch som blef inde, og samme mand og [illegible] efter indkom, men dette unbunde mand og [illegible] blef inde i Kirchen, uden logtes dørenes for Mandskab blef inde i Kirchen siden Matte indkomme Retten, og Rett [illegible] i Kirchen siden Matte indkomme at vidne hvoris sandhed [illegible] om i alt baade vi saa vel som mange flere [illegible] vare vidne, at samme skulde i sandheden paaeret. Dattum Allinge Sandvig og Olsker Sogne d. 2 Decemb. Ao. 1733

Vi Nest underskrevne som til denne geistlig Rett, som nid [illegible] vare [illegible] indstefnet at vidne ved taaeller fraa gaalovig vidne som vi 1732 d. 22 Decemb. uden birche tinget [illegible] aflagde hvoris vidnen om Hr. Hans Mallers forsendelser tilstaar vi i alle maader skalnidne at være Paaeret som da af os vundet blef, og i Protocollen indført

Hans Christiansen = Morten MPS Poulsen. Giftes Löftingsen = Ullenberg.

Hans I P S Pedersen Hyldebrand. Michel Monsen.

Hans Andersen. Løfting L C S Gistersen. Jørgen Johansen.

Niels Andersen. Hans Andersen Hyldebrand. Anna A M D Mads datter

Peder PAS Andersen. Hans H S S Samuelsen. H I S Hansen

Anders A I S Jensen. Christian K K S Christophersen

Barbro B B D Bavitz datter

Vi underskrefne mænd her udi, som til indbemte ærlig ret og sted haver indstefnet at vidne om den Rettes holdelse som blef holdet d: 22 December 1732 da Vänend fleere betiente samme ret for deße mænd der tingsvidnen blef anført om Sel: Mallers forseelser, blef saa til staaende afor at samme ret baade af betiente og andre som det vedkom blef d alle ret, baade af betiente, og andre som det vidtlom blef d allene skikkelig og lovlig holdet som tingsvidnet af samme Datto: mader, skikkelig og lovlig holdet som tingsvidnet af samme Datto:

Vidner ud viis

Peder PMS Michelsen Hertvig Hansen

Willem WHV Hertvig

Villige og saa af os underskrefne mænd af os steevningen og Allinge Attesteres at vi haver til indbemte ærlig ret indstefnet at vidne om Sel: Mallers forseelser, da vi som indbemelte af directeuren blef udnefnen, saa vi i ingen maade af logn vorit vidner

Hans Mathiesen

Peder Nielsen Mons Jensen

Ana AL Olsen datter

Höy=Ædle og Höy Ærværdig
Hr Biskop

I min Øvrigheds Fredsheres Naun søger jeg Fred
og vil og holde then med hver mand, hvor=
til Gud Allernaadigste skal give Lyk=
ke, at jeg kand og lade enhver beholde
sit i Fred og Roe, saa takker jeg ydmygste min
allerunderdanigste Pligt først Gud, der=
næst Kongen, og er fornøyet med
det Gud Allernaadigste kand then from=
me Konge har tillagt mig, allernaadigste og
maae beholde dette for mig selv,
og mig maae af Øvrigheden forundes
et billigt Sted for mig selv, at jeg
kand være i Fred og Christelig Roelig=
hed borte med det Menniske, som
vil have mig til Lyst følde: Gode
Stads voss og jeg vil Kongen
til ulivlig hed. Allernaadigste at m

14/11 1738

gerning som jeg vil giöre til Forseelsen
igien maar staar ved Magt, at jeg i
formeeldelst forhindring og Forfa-
lding skulde geraade i Ulykke, helst
det meesten til dato er skeet. Og
Vrindi er först Viiselen Vrangst
Proûsten Capellanen og Ander Sje-
dig ûde, thi Proûsten vil ej viige
formeeldelst en erlig og Christe-
lig Trolovelse til Pigen; og er
dette dag hûrt baade imod hen-
de og mig. Men Allernaadigste
Gûd da glæde og ophjelde Eders
Höy-Adle Höy-Anseendighed min
Naadige Bistand med det jeg
önsker og begierer med sin Gûd-
frelig Stand ja Gûd som har
lovet det, saand [illegible] sa-

kan findes, modstanderen og Löyeren
og beskotteren den ovel under
deres Follige Föddervichte jn-
stær ieg af Søvickt.

Rönne d. 14 Nov:
1738

J. M. Reinderph

Deres Höyædle og Höyærværdige Hr. Biskop
Höygunstige Herre og mægtige Patron!

Den Kongelig tilladelse om egteskab imellem Archer Antoni Kofod af Vestermarie sogn og Else Mats daatter af Rönne fremdis med [illegible] Anders Andersen af Arnage, testeret af Rönne Hospitals forstandere at de af Deres Höyædle Höyærværdighed til Hospitalet tilkiendte penge ere rigtig leverede.
Hermed fremdis og Mag. Johan Kofods beretning om hans Calds indkomme, med mere som udi sidst holden Synodo Johannis 1738, monit: 4to indeholdis, saavelsom og fra Rectoris udi Nexöe Skole og Degnens udi Bodilskersogn deris beretning om det samme; jeg haver ikke kundet faa disse documenter oversendte tilforn, fordi de ere icke komne mig til hænde förend 3 timer efter at den leilighed som jeg kunde faaet dennem oversendte med, var mig betagen, eftersom Fartöyet, som de skulle sendis overmed var afsalt af [illegible], förend brevet kom til mig.
Saa snart som jeg fornam at Hr. Gerlach var kommen hiem fra Kiöbenhavn, sendte jeg hannem acta Synodi Johannis, det er nu en tid siden, men jeg haver endnu ikke kundet faa dem fra hannem, alligevel at jeg med mit eget bud haver maat minde og afkræve dem, men alt forgieves; mindre haver jeg faaet fra hannem nogen beretning om de poster, som i forbemte mon: 4to Synodi Johannis udkræves; hand undskylder sig, at hand haver ikke hafft tid til at udskrive dennem; jeg giver det nogt, at hand haver ikke hafft tid til det at udskrive, thi hand haver nock at speculere og pönse paa, at hand kand komme vel fra det som hand for de Herrer Commissarier haver angivet imod Landsens Övrighed og andre, saa at hand ikke kand have stunder til det at giöre, som dog (saa at sige) kunne have sendt til Hr. Gerlach burde at have giort sin Degn tilkiende, at hand og kunde sammenfatte det som hannem vedkommer at forklare; Degnen kand jeg ikke beskylde, thi det som hand intet veed af, kand hand ikke heller skrive noget om

12/12 1738

Hr. Gerlach haver Synodalia hos sig, den bem.te materie haver hand ikke meldet et ord om til Degnen, saa at ieg seer ikke nogen skyld at være hos Degnen. Jeg kand forstaa, at Hr. Gerlach (uden tvivl) haver angivet mig, som den der skulle have udbredet [illegible] pastor, som udi Deris Höy-ærværdighed Skrivelse til mig om et og andet som angaar den Dag med Degnen, saa at alle, Bönder, gader, stræder og Kroe-huuse ere fulde af [illegible] derom; men ieg forsikkrer derom, at dersom hand enten haver angivet det som det kunde kommet fra mig eller lægger mig den skyld til, da haver hand taget det op under sine fødder; thi forend de tvende Prester vaar hos mig, til at forlige den Dag, haver ieg ikke ladet min mund op til at tale med nogen derom; ieg troer og ikke at enten Hr. Gerlach eller nogen haver ført krig enten paa gade eller stræde, eller i noget Kroehuus, eller med nogen Bonde paa gaden at holde snak med, mindre har hand ført krig i Kroehuus, hvor ieg aldrig kommer, uden det er paa forbudte dager. Degnen imellem Hertel og Gerlach, saavelsom Laurs Hansen i samme Sogn skal blive foretaget saa snart Juulen er forbigangen.

Det underlige brev fra N. Rechndorph kand mand ikke undre paa, thi det stackels menniske er ikke ved sin fulde Forstand. Hand opholder sig ikke paa et sted, men farer omkring i Landet, mest til Presterne, hvor hand opholder sig, somme tider 1/2 somme tider 1 [illegible], hans mesterstykke er, at mand ikke tör tie sammen ved nogen grinder person, medens hand er en arrestant, medens at hand ikke altid er sig selv mægtig.

Jeg vil ikke længer opholde Deres Höy-ærværdighed, men haver Dem Guds Naade befalet og forbliver

Höy-Ædle og Höy-Ærværdige

Herr Biscopens

underdanigste tienstskyldigste

tiener

Povel Ancher.

Rönne d. 12 Decembr.
1738.

Höy, Edle og Höy,ærværdige Herr Biscop

Höy,gunstige og Naadige Herre!

Jeg hafde giærne ønsket, at jeg længe siden hafde kundet forskaffe Deris Höy,ærværdighed fuldkommen relation om Præste=Kaldelsen og om Degne=Kaldenis beskaffenhed med Deris Indkomster og andet meere, som udi det 3die monito Synodi Johannis indeholdis, men haver ikke kundet komme det af sted for meget af baade Præsternis og Degnernis forsømmelighed udi at sende mig forklaring der om; meener dog at jeg nu haver overskrevet det alt sammen til min Naadige Herr Biscop, undtagen af Vester Marie Degn, hvor jeg aldrelig intet om haver kundet faae uden fra den eene eller fra den anden, endog jeg ofte haver kræved og paastaaed det, jævnlig foruden andre miindelser, som jeg ved circulair omgangs breve til alle Præsterne haver, derom paa haver jeg to gange sendt mit eget bud til Hr. Gerlach om det samme, men haver intet andet svar faaed der paa, end at hand siger, at hand ikke saa hastig kand komme det af sted, hvad aarsag hand har der til maa hand selv vide.

Den gode Mand meener vel at det hand i sin skrivelse til Herr Biscopen om det udraab iblant Bönder, Degner og alle folk paa gader og stræder, ja end og udi Drev=huse, at det er kommen af mig; meener udi hvor hand meget vild; jeg kand ellers ikke negte, at paa den tid jeg fik Synodalia og med det samme fik mange andre documenter fra Deris Höy=ærværdighed, hvilket altsammen for den vitlöfftighed skyld, som var med det mange at udskrive blev liggende paa bordet, som jeg saa vel og skrev, at nogen imidlertid kand have kommet til at udkige udi derom, thi jeg kunde imidlertid ikke strax sidde ved bordet, det der over kand være kommen ud iblant folk, det, nemmelig som var skrevet til mig; af mig er det ikke udbragt, thi jeg kand ingen sted komme; dog vil hand, som jeg tycker, have skylden paa mig; hvad den gode Mand haver optenckt til at blamere mig med, og haver angivet for een og anden af fornemme folk, det taler hand intet om, men den tort (som hand siger) at hand er blameret med, haver hand ikke forholdet for Deris Höy,ærværdighed at klage, og meener der med at giöre mig tort for min Övrighed, men jeg tröer, at det ondt som hand tencker imod mig, skal blive hans egen deel.

Saa snart som den nu overhængende Sünde fest er forbi, skal strax foretagis

23/12 1738

den Sag imellem Hr. Gerlach og Udbyggeren i hans Sogn, Laurits
Hansön, item den Sag imellem bemeldte Hr. Gerlach og Samuel Hertel;
det er saandt, at jeg vil nödig tilat være Dommer udi de Sager imod
Hr. Gerlach, men veit ville eller ikke ville kand intet giöre udi de Sager,
men min Svaghed er den rette aarsage, og med andre alderdoms
brøst finder jeg og dette at jeg intet kand höre uden det skal raabis
mig ind i öret; min adjunctus man derfor giöre det, som jeg ikke er
mægtig til at kunde giöre.
Med denne samme beilighed sender jeg Hr. Amtsforvalter Schröders
svar paa det breff som jeg efter min Hr. Biscopis befalning skref til
hannem; saa og sendis med det samme Hr. Jacob Prahls erklæring,
ligesom Deris Høy-ærværdighed haver befalet mig; dersom det
maatte blive ved det det er, med Hr. Prahls Sag, da seer jeg det kiærlig
giöring men efterdi Amtsforvalteren haver angivet det for mig, kun-
de jeg ikke andet end angive det for min Øvrighed; dersom det kand
blive ved det det er, da saa alle det giöre; men min Hr.
Biscopis ordre vil jeg med allerunderdanighed af yderste evne
efterkomme; jeg holder det ikke for at være fornöden til Deris Høy-
ærværdighed at sende det udtog af Domslutningen af Øster Her-
reds Ting, thi jeg maa troe at Deris Høyærværdighed vel haf-
ver copie der af hos sig selv. Jeg til beslutning vil ønske at
himmelens Herre Gud vil med all velsignelse boe i Deris
Høy-ærværdighed huus og være med Deris familie altid,

Deris Høyædle Høyærværdighed

Rönne d. 23 Decemb.
1738.

underdanige tiener

Hans Ancher

Welærværdige og høilærde
Hr. Provst!

Paa Deres meget ærede af 13de hujus, om at give min Erindring tilkiende i den Sag med Niels Andersen af Listed eller Hr. Jacob Prahl efter hans høiædle Høiærværdighed Hr. Biscop Herslebs forlangende, maae jeg herved tilskyldigst giensvar melde; at jeg har udført Sagen med bem.te Niels Andersen efter Hr. Prahls angivelse, og erhvervet Dom, som er exequeret, og ved mit Regenskab til Amtscammeret i fuld Act fremlagt, hvorfor jeg ingen Copie deraf kand meddeele, men som jeg frygtede, at den Clausul, Domsslutningen indeholt, skulle give anledning til Antegnelser, om jeg det ei paa behørige Maade havde angivet, saa var det aarsagen hvorfor jeg Deres Welærværdighed tilstillede Copie af Domsslutningen, men som nu intet ved mine Antegnelser derom er urgeret, men derved saaledes passeret, saa haver jeg intet dermed meere at bestille, og finder ei at være mit Embede, at tiltale eller give Hr. Jacob Prahl Sag, derfor var det mig anbefalet, maatte jeg imod min Villie giøre det, men nu er jeg glad, at jeg kand være fri, thi den gode Mand har aldrig giort mig noget, hvorfor jeg skulle ville hannem ilde, og jeg forsikrer det, som Deres Welærværdighed vel kiender, at jeg aldrig har lyst eller finder fornøielse ud, at giøre noget Menniske imod og mindre fortræd, men det jeg gav Deres Welærværdighed Copie af Domsslutningen, var allene for at giøre det jeg holt for mit Embede udfordrende, og jeg frygtede ved mine Regenskaber Revision kunde reqvireres, men siden det ei er skeet, befatter jeg mig aldeles intet videre dermed, men ønsker at det var over alt glemt.

jeg er i øvrigt — Welærværdige og høilærde
Hr. Provsts

Skyldigste og
Ærbødigste Tiener
Schrøder

Bornholms Amtstue
den 15de Decemb. 1738.

Höjædle og Höjærværdige Hr Biskop og
General Kirke Inspectör !

Ligesaa billig kommer jeg at gratulere Deris Höjædle Höjærværdighed til
Værie af Gud og Kongen forsatte Øfrighed i dette Stifft, men aldeles billig at condo-
lere mig, som saa tilig er angifvet for Øfrigheden for uagtsomhed i Embedet, hvilket
dette saaledes Gud og Eder tienne mig til gode, og anseris bevægte omgang rettelig kiendis; og det
jeg der efter min Ærværdige Hr Prousts ordres, udförlig skal expliere mig
paa forelagde 4re Quæstioner, som jeg i Lista har i begyndt angaaende, den e sam-
menhængende i alle Omstændigheder paa efterfölgende maade.

Hustru i Marti 1736 döde og d 6te Jan: 1737 begravet, Niels Andersens Hustru
af Lista i sit alders 80 Aar, var 7 Aar blind og med sinden Elendig Svaghed beladt; Dagen
Martji derpaa, trolofvedis Niels Andersön med sin pige Karen Hansdatter, i alt udi Tilsijn
fra af mig, som intet hinderligt havde viste i nogen maade; 3die Sondagen efter Trin: lijstis
for dem af Predicke-stolen, d 26 Junij derefter, kom Niels Andersen til mig, og begierte
at jeg ville döbe et barn, som dér var lidt tilforn; efterson hans Hustru var kommen
fra fortiilig, jeg holdte strax med mit Embede at forsætte, og som jeg fornam barnet kom-
men for tidlig, jeg spurte jeg om det ikke var avlet af dem, men hans Hustru letted, hvilket
mulig skeede, spurte jeg om det ikke var, avlet af dem, mens hans Hustru levede, hvilket
at begge skiede bevægtede; for Retfærdighed forbigaaes hvad der meere passerede; hand tr
gierde jeg hans barns daab som ægte ville confirmere og hans Fæstegvinde som ægte
introducere, lod sig ikke giöre; Nogen tid efter kom hand til mig og sagde: Ved hustrui jeg
saart udloset af hende, hvorledis hun er bedsten Svanger; item at han havde Slagt
var kommet i hans fraværelse ind til hende med en fremmed Soldat, ved hvilken
Soldat, som da lofwede hende Ægteskab; hun og var bedsten frugtsommelig, saa Tro dyst
hans vid og Ruer Kunde jeg ikke, vrister derved, for at forføre det af hende, som og hedred
dette ij aaren som hand albegstil bagiorde at forblive ved sit foretagende Ægteskab
med hende, vidste jeg ikke bedre, end Landets Øfrighed herom at consulere, gierde
derfore ved en skriftlig forespörsel, hos Voris Höjbydende Landets Commendant og
Amtmand Höjædle og Velbaarne Hr Generalmajor West, som er her paa Lan-
det Preses i alle Consistorial og Matrimonial-Sager, om jeg efterdi hun var
Kommen saa fortiilig, maatte Commandere, disse Trolofvedes og var foranførte
Niels Andersön med Samme brude, samme tid der ind begge hos Generalen og Prousten
at et sam Kunde examinere, som et alt fornödent skulde erkyndigt, herpaa er hand i samt
hafvende resolution, saalades or det efter annkt betjænd.

Ærværdige Hr Pastor! Saa Deris indkomne skrivelse af 12te
huijs, gifvis til Tiende Hansser, at naar de 2de omrörte Personer i Lista vil
ægte hinanden, begiere de for at blive straft, og betale Böder efter Lovens
pagina 935 Art: 13de og bör det, saavel som for straf er, angifvis for Amts
Forvalteren, Jeg forbliver Deris Velærværdigheds tienstskyldigste ~~~~ West
Rönne d 13 Aug 1737.

Denne Søbsindige Herridsaand haffver jeg offte i andre ting indhandlet, og
altid befunden at være i trygeste holdning af denne ordre efterrettl: paa den maade
Jeg gaff Amts forvalteren derom notitie. Men da Niels Andersen tog ud sine beviser at
betale, kom hand tilbage og sagde: det kommer ikke til process, hand begierede Co-
pulation og Copie af Generalens Breffe til Herreds Fogeden, jeg vilde hand en tid endnu
skulde oppbie, men hand paastod, at dersom hand Copulation i saa langtid, saa tit og offte
haffde forlangt, og jeg dertil haffde ordre, saa vilde hand heller ikke opholdes længere,
Hvorpaa jeg svarede, J haffve begge med deres Cælde bedraget for mig og mange, det kan
[illegible] for hverandre, og bevaret at hun ikke var fruchtsommelig, hvilket efftersom det var
Menigheden bekiendt, er det forargeligt, det hastige Egteskab at [illegible]
& som saa haftig haar forsøvnet og forsømt eller, dersom i det for menigheden vilde af-
[illegible] min begiæring staa [illegible], hvorpaa jeg den 13 Oct: Dom: 17 post Trin:
[illegible], skal eders begiæring, ikke offentl: for hans, efftersom effter Hr Generalens ordre [illegible]
publice absolverede, ikke [illegible] forsørget, men Visse(?) i deris exempel, hvorvit Synden i [illegible] kunde [illegible]
derfor forstaaende, men [illegible] Synd vilde forsvare og forsøre, og paa deris giftemaal [illegible]
[illegible], naar de den begangne Synd [illegible] admitterede dem, og dagen effter copulerede dem, og [illegible]
forsichring om forbedring admitterede dem, og dagen effter copulerede dem, og [illegible]
i [illegible] til forrsatte 4re Spørsmaale.

1: Om jeg ikke af 7de Sept: 1737 har til Amts forvalteren giffvet kundskab om,
det Niels Andersen og Karen Hans datter, har begaaet Leyermaal sammen, og hvad
grund og Aarsag jeg til saadan angiffvelse har haft, og om mig ikke var vitterligt, at
Niels Andersen, da Leyermaalet skulde være begaaet, endnu var i Egteskab med sin afdøde hustrue.

1: Til Angiffvelsen haffde jeg ordre, Copie af angiffvelsen har jeg ikke, men at hun
ikke [illegible] i den rette orden, og har jeg strax, at i hans forrige Hustrues Liffs tid, har
begaaet Leyermaal sammen, at det døbte barn var avlet af dem, eller at Niels Ander[sen]
var hendes barnefader, da har jeg i hast [illegible] det jeg tænkte, men haffde ingen grund til,
og ikke andre er giort bekiendt, og kunde hand derom værit examineret, som haffver altid
værit brugt tilforne, og tilkiende giffvet at jeg dermed haffde fundet, da jeg det kunde [illegible]

2: For hvilken Synd eller Leyermaal, Niels Andersen af mig har værit an-
tagen til publ: absol: d: 13 Oct: tillige med Karen Hans datter?

2: Paa Menigheden var ved deris opførsel i adskillige poster forarget, hvilket
de [illegible] haffde forsømmet, at hun ikke [illegible] til Skrifte, for [illegible]
[illegible] at de for mange haffde forsømmet, absolverede publice, thi efftersom de for [illegible]
[illegible], og derefter følgende [illegible] absolverede publice, thi efftersom de for hverandre [illegible]
Hr Generalens Ordre vare [illegible], haffver jeg haft [illegible] til, baade hans
Høy respective resolution at honorere, og Menighedens Baar tillige at tage.

3: Effterdi Karen Hans datter [illegible] for [illegible] skriffte, og endnu ligesaa
en anden barnefader end tilforne, hvoraf jeg de daarlige kunde [illegible], hvilken hendis
bekiendelse var rigtig den første eller den sidste.

3: Spørsmaal Leyermaal angaaende, var ikke i følge af Hr Generalens
resolution, giorte til Karen Hans datter, der hun absolveredes publice, og har hun siden
[illegible] nogen tid, [illegible] min [illegible] udlagt anden Barnefader, end en fremmed
Soldat, den hun ikke viste at naffne, om hvilket dersom jeg offentl: haffde [illegible], haffde
det ikke andet end foraarsaget offentl: forargelse for Menigheden.

4: Effterdi det dog mindste var saadan dobbelt bekiendelse var dubieus, om ikke
Niels Andersen har haft med Karen Hans datter at giøre, og endnu ikke af retten var kiendt
og dømt i Sagen, og det mindste Præsten ikke kand negte, at Niels Andersen har værit

mistænkt efter forrige bekiendelse og Bigtel, efter Præstens angivelse for Karen Hans-
datter, hvor jeg da turde understaae mig imod Lovens klare forbud, uden [illegible] bekiendelse at
Copulere disse Ægtemand, og det var meget [illegible] dagen efter at de begge [illegible]
[illegible] haver været ingen dobbelt bekiendelse, intet forbud givet, og [illegible]
som jeg meente bigtet allene for deres ret til [illegible], var mig ikke forbudet, og al-
deeles intet bekiendt som kunde hindre, at jeg jo Hr Generalens ordre [illegible]
kunde efterleve, og det blev befaldet for forvirret en mand ikke Øvrighedens høyrespective
ordre kunde efterleve og Lovens forbud; dend fald kand ikke sigte til en [illegible]
og mistanke, og som Niels Andersen for Hr Generalmajoren, Hr Bouvelen, Hr Amts
Forvalteren, ja endog siden for Retten ikke hidindtil har kundet bevise, end hand jo indtil
Trolovelsen var fri for Karen Hans Datter, vaar jeg mig ikke med deres Copulation at have forseet.

Jeg har hidindtil saa [?] mens jeg var Capellan [illegible] i Vestermaria Sogn, og derefter [illegible]
Aar i Rønne, som og siden jeg 1729 [illegible] Sogne Præst [illegible] kaldt, været det [illegible] mueligt maatte
være, ikke [illegible] i nogen Dag, og derfor fri for [illegible], man har imidlertid [illegible]
Casus, [illegible] Sacramentets misbrug, [illegible] og [illegible], [illegible]
[illegible] børn etc og holdet efter min ed i alle poster nøye over Kirke disciplin
[illegible], [illegible] og Niels Andersen [illegible], man siden
det kom til [illegible], og [illegible] som allene sigtede til min [illegible]
man ikke til nogen [illegible] for [illegible], som af Acten [illegible], [illegible]
Niels Andersen for Retten [illegible], at jeg begierede en [illegible], en [illegible], og 4 [illegible]
for dem at copulere; hvilket om jeg havde giort eller kundet at giøre, at contrivere til noget
[illegible], at colludere med nogen i [illegible], og for [illegible] begieret eller [illegible]
nogen [illegible] fra [illegible], og [illegible] fra [illegible] Job: 31: 2[illegible]
for hans [illegible], Copulation og [illegible] jeg 2 [illegible], [illegible]
efter begieret copulation, man haft ikke at betale med, og hans ord og [illegible]
at jeg dem ikke kunde troe. Hand har aldrig været mig til [illegible] fra først jeg [illegible]
[illegible] og [illegible] modvillighed, har i nogle Aar [illegible] [illegible]
[illegible] Kirke og haaret været incorrigibel, og som hand [illegible] Aar, [illegible]
[illegible] nogen, at [illegible] til forsamlingen [illegible]
communiceret [illegible] og [illegible], bad jeg ham [illegible] tale med mig tilforn, at vi [illegible]
kunde forlige, for hand vilde forliges med Gud, [illegible] hand med [illegible]
[illegible] jeg [illegible] hans [illegible], og [illegible] at jeg ikke [illegible] hans [illegible] nogen maade, [illegible]
[illegible] hand [illegible] ikke komme til mig, men [illegible] af andre, [illegible] nogen [illegible]
[illegible] vil jeg ikke, [illegible] Dom: Reminis til hans [illegible]
[illegible] paa hans ord, [illegible], man haft [illegible], [illegible] paa
og [illegible], [illegible] intet [illegible], [illegible] gaaet over [illegible]
jeg [illegible] ikke [illegible], men intet har hand [illegible], [illegible] hand [illegible], og [illegible]
hand giør [illegible]
[illegible] mig og [illegible] mig, og [illegible] jeg i noget ikke
[illegible], [illegible] første gang, og [illegible]
haver [illegible] jeg [illegible], [illegible] mig [illegible] af Deris høyædle høyærværdighed
[illegible] hand i [illegible] noget, [illegible] nøye til [illegible], allene [illegible] jeg ikke
i alle maader [illegible], og ordre i all underdanighed [illegible]
skal komme [illegible], [illegible] til [illegible] at [illegible] paa [illegible] hand
og [illegible] fra [illegible] børn ikke noget til [illegible] resolution og [illegible], som forbliver
underdanig, Jeg venter [illegible] og [illegible] General Kirke Inspecteurs

Høyædle og Høyærværdige Hr Bisp og General Kirke Inspecteurs

Ibs Præstegaard paa Borringholm

d 26 Julii 1738

ydmygeligste og

underdanig [illegible]

Tiener

Jacob [illegible]

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biscop
Høygunstige Herre!

Hvor inderlig iig havde ønsket at giøre en underdanig opvartning for Deres Høyædle Høyærværdighed om ikke nu var [illegible] tidbetaget, og alle [illegible] for at gratulere Deres Høyærværdighed med Deres høye og hellige Embede [illegible] og har [illegible] at gratulere de som har faaet saa en [illegible] og [illegible] en Biscop, saa dog alligevel haver efter min talent med Deres Høyærværdigheds Familie Monsr. [illegible] samt [illegible] Deres Høyædle Høyærværdighed [illegible] occuperet. Den barmhiertige naadige Gud give Deres Høyærværdighed kraft og styrke at de maa leve med os og leve de i mange mange velsignede aar; Herren give de Deres underhavende Prester kraft af det høye i vores [illegible] [illegible] at vi paa hannes Doms dag maa findes at have været troe huusholdere over de himmelske ting som ere Guds.

Høyædle og Høyærværdige Herre! Forlad mig at jeg i all underdanighed [illegible] mission giver mig den frihed at insinuere disse faae linier, siden jeg dog har fattet den [illegible] fra min ungdom [illegible] at vore Høyædle Herre [illegible], der altid har baaret en stor godhed for min sal. Herre [illegible], og i Naade omfavner mig [illegible] timer for Gud [illegible] forælder, og

Da [illegible] vores gamble Provst har ladet et circulair brev omgaae til til Præsterne deres vota angaaende en Vice Provst, saa [illegible] at de fleste har voteret paa Hr Peder Rasmussen, [illegible] av aldere [illegible] Provst end han, saa [illegible] jeg [illegible] derom, naar min Høyærværdige Herre skal approberer det, dog vil jeg have mig og recommenderet i all underdanighed til min Høyædle Hr Biscop, [illegible] i Naade vil tænke paa mig, som med Guds Naade og [illegible] kraft skal arbeide i Guds Viingaard det beste jeg kand, Gud veed mit hierte, jeg ikke affecterer det af en utidig ambition, men siden jeg finder mig [illegible] af Brødrene, [illegible] jeg min tilflugt til den, som i dette har [illegible] min Naadige Biscop. Nu Gud lade sin velsignelse [illegible] Deres Høyærværdighed med [illegible] Frue Bispinde og [illegible] Børn, saa Deres Høyærværdighed maa [illegible] med glæde, [illegible] jeg [illegible] skal bede om, forblivende til min død underdanig

Høyædle og Høyærværdige Hr Biscops

underdanige tienner

Hasle d. 18 Aug: 1738.

Børge Posthulan.

Efter forlangende af Vedkommende, til mig underskrefne, angaa-
ende hvad der er accorderet om Liig-prædikenen over min S: Svoger
Peder Thorsen boende paa Lotte gaarden udi Vester Marie Sogn,
hos Ædle og Velærværdige Hr: Gerlach, Sogne Præst udi samme Vester
Marie Sogn passerede, da jeg som hustrues Lavværge og forstander
tillige med den S: Mands broder Hans Thorsen af Clemensker
Sogn, var hos velbemeldte Hr: Gerlach, samme at bestille, da er
Passeret som følger. Udi Sidst afvigte aar 1737, da min S:
Svogers Peder Thorsens Liig skulde bestædis til iorden, blef jeg
underskrefne, tillige med Hans Thorsen, af hustruen begiert
at reise til Hr: Gerlach, som før er meldt, at bestille Liig-
Prædiken over den S: afdøde, Med den fulde magt at give
Hr: Gerlach 10 Rdr for sin Tieneste, hvilken Summa, efter
at Hr: Gerlach nogle gange sagde, at vi skulde sige hvad vi vilde
gifve, og vi bad ham, at være af den godhed at sige hvad hand
vilde have, og Hr: Gerlach derpaa svarede: I giver mig vel
20 Rdr; Jeg tilbød ham ommeldte 10 Rdr: Hvorpaa Hr:
Gerlach svarede paa sin Salighed, ej at vilde prædike derfor,
og, efter nogle ords vexling svor Hr: Gerlach paa sin Siel at
hand aldelis ikke ringere vilde prædike en for 18 Slette daler,
hvorpaa jeg svarede: Gud bevare os! det er en heel hoob penge
Naar Præsten skulle have 18 Rd:, saa skulde Degnen have halfdeelen
der imod, det var 9 daler; derpaa svarede Hr: Gerlachs Hustrue
og Hand self tillige med Hr: Nej! I kand Accordere med Degnen hvad
I vil give ham: Da jeg derpaa sagde: gode Hr: Gerlach! det
er dog for meget at begiere for en bonde, og jeg har ikke
ordre til mere at give, end 10 Rdr; svarede Hr: Gerlach, saa
kand I give mig min Rixmark for at kaste Muld paa Liiget,
hvorpaa Hr: Gerlach, saa vidt jeg kunde see, gick med fra os
ind i den anden Stue, og vi derpaa ginge bort, efter at vi dog,
siden Hand hafde forlat os, bad hans Hustrue at gaa ind til
Ham Med begiering, at Hand dog vilde betænke sig, og tage
imod de 10 Rdr, men Hun kom ind igien med den beskeden,

6

19/8 1738

at det bliver ikke ringere, end 18 Daler, som Hand hafde
sagt. derpaa ginge vi med uforrettet, og hen til Degnen
Monsieur Samuel Hertel, og sagde til ham, at der bliver
ingen Liig=Prædiken over Hr: Peder Horssen, Præsten vil
have sin Kirkkort for at kaste jord paa Liiget, saasom vi
ikke kunde bliver Acorderede, derpaa svarede Degnen Monsieur
Hertel: det giör mig hiertelig ont at der skal være saadan
Streidighed, at de ikke kand bliver Acorderte, saa der kunde
bliver Liig=Prædiken, i sær siden det var en skikkelig Mand
i Lif og Lefnet, der hos Siunde, efter at vi hafde berettet ham,
hvad der hos Hr: Gerlack var Passeret, at, paa det der ikke der
over skulde være nogen misforstand imellem Hr: Gerlack og
den Hr: afdödes Arvinger, da maatte vi giverne tage saamegt fra
den deel, vi hafde agtet ham, og give Hr: Gerlack paa det
Liig=Prædiken kunde skee, og Hr: Gerlack bliver fornöyet, og
at hand, nemblig Monsieur Hertel, derimod i alle maader at
være fornöyet med hvad vi ham vilde gifve for hans Tieniste.
Hvor paa Monsieur Hertel omsider overtalte mig, som
ikke hafde i Sinde vider at anmode Hr: Gerlack der om, at
gaa tilbage til Præsten igien, i tanke, at hans Sind
kunde bliver forandert, hvilket jeg og giorde, og efter at
jeg först hafde berettet Hr: Gerlack, at Monsieur Hertel hafde
overtalt mig, igien at gaa did böd Hr: Gerlack igien de
10 Rdr:, Men Hr: Gerlack, som endnu var vred i Sinde, blev
ved sit forige, endelig da jeg berettede Hr: Gerlack Monsieur
Hertels ord, til os, at vi giverne maatte tage saamegt fra
Monsieur Hertels Salarium, som vi kunde fornöye Hr:
Gerlack med, efter hans begiering, paa det Liig=Prædiken
kunde skee, saasom vi ikke kunde eller turde tilstaa ham
mere, end hand tilforn hafde tilladt! svarede Hr: Gerlack,
at hand vilde alene have sit, og ikke noget af Degnens:
hvor paa jeg, paa det min Hr: Svogers kunde faa en skik-
lig og hæderlig Jorde ferd, maatte love Hr: Gerlack de 18 Rdr:
efter hans paastand, dem hand og fikk, og Degnen

Monsieur Hertel 6 Slette daller. Dette Saaledis, som meldt er, at vere Passeret, hvilchet ieg og, om forlangis, Med en god Samvittighed kand med Eed bekræfftige, Testerer

dette kand Hans Thorsen med mig attestere

J. Kofod

Rönne d: 19 Augusti Ao 1738.

Höÿ-ædle og Höÿ-ærværdige
Mag: Peder Hersleb
Biscop over Siellands Stifft og General Kircke Inspecteur
Höÿ-gunstige Herre!

Deris Höÿ-ærværdighed kunde vel (maaskee) have mig mis-tænckt for efterladenhed, af aarsag at jeg ikke tilforn haver notificeret min Herre, hvad Presterne her paa Landet haver svaret paa de poster, som in actis Synodi Johannea 1738 ere forfattede, nemmelig om Deris Eds hedkomne, med mereg som i bemte Synodalier indholdes, men jeg vilde nödig bære skyld for det som jeg ikke har skyld til. Jeg haver tvende gange ladet omgaa mine breve til alle Presterne at de skulle skrive Dem med det at efterkomme som udi Synodalierne indeholdes, men haver endnu ikke kundet erlange svar derpaa udaf alle, men saa vidt som mig er bevust, sender jeg nu hermed. Jeg tör ikke, for nogles forandring tidshed skyld opholde det længer, thi tiden stunder nu til, at Vinteren snart skal indfalde, saa man siden for Vinterens skyld kand ingen beleÿlighed bekomme til at faa noget bud her imellem.

Hr. Gerlach er endnu i Kiöbenhavn. Det er ikke vel, at hand er saa længe borte, thi den gode Mand, som har forpligtet sig til at supplere hans vices, er en svag Mand, og det vilde see ilde ud, om noget blev forsömmet i Degne Presternes fraværelse; men at fornegte samme hans Reise, siden hand var forsikkret paa, at intet derover skulle blive forsömmit deri Menigheden, turde jeg ikke negte, thi naar Contra Parten, som var Degnen, var borte, til at godgiöre sin Sag der borte, holdt jeg mig langt fra at være saa Partisk, at jeg skulde negte den anden Part og saa

28/10 1738

as Sept.

at gifve: Skal Dagen ageris føy da kunde de gode Mænd begge
rudium komme tid nock.

Min Hr Provst tager det icke ilde op, at jeg rudium kommer med en
anden Dag, Hr Jacob Prahl angaaende. Udaf Deris Høy ærværdig-
hed var mig befalet, at jeg først skulle erkyndige mig om den Dags
beskaffenhed, hvor bedre det sig havermed den copulation imellem
de folk i A[illegible], men som jeg intet haver hørt af hannem, som
Deris Høy ærværdighed bad mig, at jeg skulle foreslegge hannem,
men hand sendte mig et brev, som hand vilde at jeg skulle befordre
til Hr Bispen, saa og befordret det, har jeg intet kund giøre noget
ved den Dag, meenende at hand udi det brev har saaledis
erklæret sig, at der er intet meere ved at giøre; jeg kunde icke for-
holde at andrage den Dag for min Øvrighed, siden den var
før mig andraget af den verslig Øvrighed. Om saa er at Hr Ja-
cob Prahl haver udi det brev, som jeg paa hans vegne har saa
vidt befordret, at det er kommen i Her Bispens hender, om hand,
siger jeg, haver der udi noget meldet mig til præjudice, da be-
der jeg allerydmygst og høyst, at det maa mig tilkiendegivis at jeg
mig derpaa kand erklære, og [illegible] af alle mistanck. Slut-
ter saa alt dette med hiertelig ønske at Gud vil lade Deris Høy-
ærværdighed og den gandske Høy-adelige Bispelige familie
florere og altid i god velstand findis, og forbliver

Rønne d. 28 October
1738.

Deris Høy-Edle Høyærværdigheds
underdanige tiener og til
[illegible]
Hans Ancher

Höyædle og Höyærværdige
Hr. Biskop!

Jeg hafde gierne tilforn allerydmygst tilmeldet
Deres Höyærværdighed, hvor ufeÿrlig Hr. Gerlach, Sogne-
-Præst til Vester Marie Menighed, udviiste sig imod
Deres Höyærværdigheds Höist-respecterede Skrivelse
af dat. 30 Maji, og i Særdeleshed, hvad ord hand ta-
=lede ved sidste Samling, förend hand lod indföre
sit Giensvar i den Geistlige Rettes Protocoll,
som allerede er bortsendt; men det har ikke
kunnet skee, förend nu, saasom efterfölgende
Indhold maatte först sendes til de gode Mænds
Efftersiun, som da vare tillige med mig tilstede
for at arbeide paa dette Forliig, og höre det, som
passerede saaledes, som fölger: Effter Deres Höy-
=ærværdigheds Villie lood jeg kalde trende retsindige
Mænd af Præsterne her paa Landet til mig, nem-
=lig Velærværdige Hr. Peder Rasmussen, Sogne-Præst
til Aa-Kirkes Menighed, og Velærværdige Hr. Thomas
Trojel, Sogne-Præst til St. Pouls Kirkes Menighed,
som og paa den bestemte Tiid lood sig indfin-
=de udi mit Huus i Rönne d. 3 Julii sidstleden:
Effter Begiering var og min Medtiener, Hr. Lars
Hiorth, tilstæde paa samme Tiid, som Notarius;
Ligeledes mödte og Degnen, Monsr. Samuel Hertel
paa Skrift, effter min meddeelte Skrivelse
derom til vedkommende: Men som Hr. Gerlach
blev aldeeles borte; da, efftersom de ommeldte
gode Mænd hafde ventet effter hannem meere end
tre Timer over den determinerede Tiid, maatte
de nödes til at gaae bort med uforrettet Sag,
helst efftersom Afftenen snart tilstundede, og
Hr. Peder Rasmussen boer tre Miile, og Hr. Thomas Trojel
over tre Miile her fra Byen. Saasnart d.

hafde gaaet ud af mit Huus, da Klokken var
half gaaen sex, som Skrivelse fra Hr Gerlach, som
boer een Miil herfra, hvorudi Hand foregav,
at Hand icke den Dag kunde komme til Byen
formedelst ikke ont Veirlig, Hands Svaghed
og andet meere; og derhos begierede, at Hand
self maatte Dagen derefter introducere sin
Kone i Kirken, efter Hands Bryllups-Dag.
Derpaa bestemte jeg een anden Dag til denne
Samling, nemlig d: 7 Julii, som var een Mandag,
da Hr Gerlach, tillige med de andre, comparerede
i mit Huus; men, førend noget blev foreta-
-get, saa førend Hr Gerlach blev tilspurt om no-
-get, begierede Hand, at, om Hand skulde blive,
Hr Lars Hiorth da maatte gaae bort, saasom Hand icke
der hafde at bestille; thi Hand var ickun Personel-Capel-
-lan; og Bispen hafde alleene meldet om, at de
Præster, hvorved forstaaes Sogne-Præster, skulde være tilstede,
tillige med Provsten, som Hand hafde fornummet
af den Ham tilsendte Skrivelse om denne Samling.
Jeg svarede, at, som Deres Høiærværdighed hafde
skrevet mig til om at arbeide paa Forliig imellem
Hr Gerlach og Hands Degn, som jeg og vilde raade
Hr Gerlach til, og samme Forliig, om det skeede,
skulde indføres i den geistlige Rettes Protocoll, saa
burde og Hr Lars Hiorth at være tilstede, som Notarius.
Hr Gerlach svarede, at, dersom Protocollen skulde føres,
var det een Retts-Holdelse, og saa burde Hand lovlig
at stevnes. Derpaa spurte jeg, tillige med de
andre Præster, Hr Gerlach, om Hand dog icke vilde
forliges, og høre Deres Høiærværdigheds Skrivelse.
Hr Gerlach svarede: Jeg begierer Copie af Bispens
Skrivelse. Jeg sagde: Copie faaer I icke af Bis-
-pens Skrivelse; thi jeg har alleene ordre, at den
skal oplæses for Eder, saa snart I ere sammenkomme-
-de, og nu skal den blive oplæst. Hr Gerlach svare-
-de atter: Jeg begierer Copie af Bispens Skri-
-velse, og retter mig efter Kongens Lov. Derpaa
gik Hr Lars Hiorth selfvillig bort, endskiønt jeg bad Ham
at blive. Da Hand nu var udgangen, blev Deres
Høiærværdigheds Skrivelse af Hr Peder Rasmussen

Endelig oplæste for Hr Gerlach; hvorpaa hand
strax svarede: Paa vrange Meeninger følger
vrange Domme: og da Hr Thomas Trojel sagde
til hannem: Hr Degnen vrangelig beretted for
Bispen, da beskylder Hr Gerlach sig self, eftersom
hand ved sin Nærværelse i Kiøbenhafn haar skriftlig
refereret Bispen sin Dag; og overmaade maatte
Hr Gerlach vogte sig for, med slige expressioner
at beskylde saa retsindig een Biskop, at
hand skulde have efter vrange Meeninger,
og derefter given een vrang Dom eller Kiendelse;
da der dette ikke er nogen Dom, men Bispens
Meening om Degnen, og venlige Proposition
til Forlig; svarede Hr Gerlach: Jeg hafde dog
vented, at Bispen skulde hørt begge Parterne,
og ikke taget alleeniste efter min Contra-parts
Beskyldninger, som jeg mercker, hand haar giort.
Hr Peder Rasmussen svarede: Hr Bispen refere-
rer sig jo allene til Hr Gerlachs egen Angivelse,
og haar jo klarlig demonstreret, at hand deraf haar
taget sine Mesüres, at proponere, paa det mil-
deste, sligt Forlig. Hr Gerlach svarede derpaa:
Jeg kand ikke paa den Maade, som Bispen vil
have det, indgaae Forlig med Degnen, Nej; før
maa pürgeres först etc. Endelig begierede Hr Gerlach
self, efterat Eders Høyærværdigheds Skrivelse
for hannem vaar oplæst, og hand saaledes længe
hafde brugt mange unyttige ord, og fordret, at hands Giensvar
maatte anføres i Protocollen; hvorfor Hr Lars Hiorth,
som i nogle aar haar, efter Landets Skik, værit Not: Mi-
nist: og ført Protocollen, blev tilbage kaldt, at indføre
Hr Gerlachs ord, som hand self dicterede; hvoraf er
Copien tilforn Eders Høyærværdighed tilsendt. Dette
saaledes at være passeret, da Samlingen var
i mit Huus, for at bringe Parterne til For-
lig, testerer jeg

Rönne d. 30 Julii
1738.

Hans Ancher
m. m.

Höy Edle og Höy-ærværdige Herr Bischop!

Det giör mig ont, at jeg med min idelige Skriven skulde molestere min Naadige Herre, men som mit Embedsplight og min tilstand nødvendig udkrævedet, saa vil jeg haabe at det altsammen i god meening optages, omendskiønt jeg vel veed at dette er intet andet, end at giøre Deris Höy-ærværdighed forhindring i saadanne Sager, som mig tyckes ere. Jeg drister nu herved sende de Præsters vota til vice Proust at bekomme, som tilforn ere endeel ikke ind-ensendt, endeel forsendt, men ikke i den forma som af Deris Höy-ærværdighed er foreskreven. Det som der ud ind fattis, kand jeg intet giøre ved, thi jeg kand icke sammensanke egen findighed. Jeg sender og her med Hospitals forstanderens qvitering for de 4 Rix Dr. som hannem [Hans Pedersen] er paalagt at give for den allernaadigst tilladte copulation imellem hannem og hans Hustrus, som vare i andet led beslægtede, qviteringen er under min haand attesteret, den er indlagt iblandt de documenter om kaldelse til vice Proust, og naar den bliver lagt til Kongebrevet i Stifts Cistern haabes jeg til at jeg mandeer uden all fare. Hvor lidet Hr. Gerlach har villet strecke sig til forlig, som jeg med tvende gode hæderlige Mænd haver arbeidet paa efter Deris Höy-ærværdighed Höy respecteret ordre, haver jeg tilforn noget meldet om, men giver klarligere notitie derom udi et for sig selv forfattet instrumente, som her med følger. Anlangende Hr. Jacob Stahls Sag, som haver copuleret et par folck udi hans Menighed, som icke burde at komme i Egteskab tilsammen, da sendes og beretning derom saavidt jeg har kundet [finde for mig] for mig, og det er alt forfattet for sig selv, første i stycket. Copie af den afsagde Dom til Øster Herreds Ting haver jeg engang fremsendt, men som den er mig igien tilbage sendt, slutter jeg, at den icke meere behöves der over, [eller at der kand have] at have nogen nytte af, men Ambtsforvalter Skrivers attest om den Sags fremmen fang har jeg erholdet noget af, og sender her med den frem, om den kand tiene til nogen oplysning i Sagen. Næst all selv ynskelig velstands tilbringelse af Gud over den Höy-Bischoppelig familie forbliver jeg

Deris Höy Edle Höy ærværdighed
underdanigste tiener
Hans Ancher

Rönne d. 30 Julii
1738.

Höjædle og Höjærværdige Her Biskop!

Den gicktfaaden haft paa, der jeg skrev det første brev til Deres Høj-ærværdig-
hed, at jeg uppelig kunde have stunder til at slutte og det beseglet fra mig leve-
re, det gielder allermeeste om Hr. Gerlachs Sag imod Degnen Samuel Hertel, hvilken
Sag fører ind til at blive saa vidtløftig, at den ikke faaer ende i hastighed. Naadige
Herre! er det muligt, da beder jeg allerydmygeligst, at de vil have mig for-
skaanet for den Sag at dømme udi; jeg gaaer dag lig med Liden i haanden, jeg
kand ingen sted komme, at fremtræde for nogen anden, som vel kunde giøre besøg
i saa mig hid en Sag, velde Deres Høj ærværdighed paalægger den gode Mand, som
Hand gunstigst betæncket til vice Provst at constituere, at Hand med de Hæ-
derlige Mænd, som Hand der til vil til sig kalde, tager sig den Sag for, og dømer
der udi, da har jeg der med obtineret det som jeg meest ynsker af alt det timelige
for i verden. Det synes som Hr. Gerlach vil holde mig for at være interesse-
ret udi Sagen, og haver stedfæstet det paa tinget at hafde jeg ikke tilstædt
Degnen Ordering imod sin Præst, da hafde ikke denne [illegible] kommet
paa Tinge etc. men jeg meener jeg haver ikke giort urett der med, at jeg tilstædde
Degnen Tingsvidnes Ordering, thi naar den slachter Mand kom med to andre
Dannemænd for at skulle søge for [illegible] Sagen mild afgaae, og begierede
intet andet end forlig og fred med sin Præst, og fick dog intet andet svar der paa
end at hand blev ilde skieldet og overhudlet af sin Præst, skieldet for en hund,
og meget meere, blev og jaget paa døren med en Stock, hvilket alt sammen
uden tvivl med tingsvidnet beviisis, der om den [illegible] blev nægtet Ordre.
nu til Tingsvidner, da [illegible] min meening i slige Sammen u-ret. Her
var paa den tid ingen Biscop paa den tid som dette skeede, thi Biscopen, den
Salige Herre var [illegible] altid, man kunde i den Sag intet Raad faa fra Biscopen,
Videre paa en Maaned maa man bør at tagis snariste muligt kand skee, thi
jo lenger man saadanne Ting bier, jo vanskeligere bliver det for den besværi-
ge det at bevise, og enten det er ord eller giærning, og naar end Hr. Gerlach var
Stevnet til Tingsvidnet at paa høre, var dog ikke dermed tilliidt for hannem at
hand jo kunde kommen til forlig, saa at ingen process behøvedes der til etc:
Endog indstiler Hr. Gerlach altid ord om, at jeg haver testeret med Degnen,
men Hr. Gerlach der imod kand ingen Attest faa etc: er jeg da interesseret
i Sagen, da kand jeg ikke være Dommere i den Sag. Jeg indstiller alt udi Deres Høj-
ærværdighed gunstigste betænkning og insinuerer mig i Hans Naade.

Deres Höjærværdighed
underdanige tiener og tilhørere
Hans Ancher

Rönne d. 23 Julii
1738

Höj" Ædle og Höj" ærværdige Her Biskop!

Eftersom det gik af med den forretning, angaaende forlig imellem Hr Gerlach og hans contraparter, da haver jeg tillige med de tvende Guds Mænd, Hr Peder Rasmussen og Hr Thoma Trojel efter Deres Höj" ærværdighed Höj= respective ordre giort der ved saa meget som vi kunde, men haver der med intet ud= rettet, thi da den instrux som jeg har fra Deres Höj= ærværdighed blev oplæst for Hr Gerlach, og hand af ordentlige blev meget formanet til forligelighed, svarede hand: hand retter sig efter Kongens Lov, og efter Kirkens Skrivelse. Naar jeg spurte om den Skrivelses Indhold, svarede hand at Skrivelsen skal komme frem naar behof giöres. Jeg for min person tilstaaer hvad jeg har skrevet, og naar min egen haand viser derfor, da vil jeg staae der til. Dette er, saa vidt den förste Dag er anlangende, nemmelig om det at Hr Gerlach i saa lang tid har holdt Lauer Hansen og hans Kone fra Sacramentet, De begge blev annammes til Guds bord af Hr Gerlachs Naboe Velærv. H. Povel Schor, ind til dagen ud dag. Derfore een af Præsterne her paa Landet skal være Actor i denne Sag saavelsom og i den anden Hr Gerlachs Dag, der giör nöjagtig noget det efter min Skrivelse der om, men vil vel have Deres Höj. ærværdighed nogen haand derfor. Af de Præster, som ere nogenlunde nær ved haanden veed jeg in= gen dueligere der til, end velærv. Hr Börge Poscholan, som nu er i Kiöbenhafn, men ventes at komme igien til den tid at denne Dag kand begyndes. Dersom hannem befales at være Actor, da faaer hand vel der til.

Den Mand som haver caveret for det som Hans Pedersen skal give til Hospitalet for den tilladelse til Egteskab med Karen Ols daatter, og Hans Pedersen selv med er bortreist, [illegible] paa frygt at tage paa andre steder, jeg kand ikke vide hvorhenet det kand være at vente [illegible] men saa snart de kommer, skal quitering for pengene blive oversendt

Rönne d 23 Julii
1738.

Jeg forbliver i dybeste ydmyghed
Deres Höj ærværdighed
underdanige tiener og tilbørlige
Hans Olufsen

Ærbarlige og Vellærde Studiosus Mons. Niels Pedersen
Som ieg her med Skielt udi 3 aar har kiendt
som Adjunctus ved vores Byes Skole i Nexøe,
har i midlertid nemt særdeles flittig til at
underviise den ham anbetroede Ungdom, saavel
i Skolen, som i Kirken, til Menighedens fornøy-
else, og Børnenes tiltagelse i Guds sande frygt,
og iligemaade forholdt sig høyelig og Skickelig,
hvorfor ieg og allerbeste vil have ham under-
daanigst til det beste recommenderet, men med og
ønske ham velsignelse, og en tidelig fremgang
med Guds naadige hielp, at naar det Maal og
den bestand, som hand med sit Skickelige forhold
og Guds frygt sigter til. Nexøe d. 10 Nov. 1738.

Johan Gottfried Dauw.

Dette som Ordets Medtiener til St. Bodils og Nexøe Menigheder der Velærværdige Hr. Iohan Gottfred Dow haver testeret om Msr. Niels Pedersen, om hans flittighed i Embedet og tilbørlige forhold i Liv og Levnet, testerer ieg sandt at være.
Rønne d. 10 Novembr. 1738

Hans Ancher
Præp. Bornholmensis.

Höy-gunstige Herre og Medin(?) Patron!

Höy-Edle og Höy-ærværdige
Hr. Bishop Hersleb!

Næst min Underdanigste Hiertelig gratulation til Deres Höy-ærværdigheds Ankomst og Bispelig Embede over Sællands Stift, hvorunder dette lidet land Bornholm findes, kunde det ved denne Leilighed notificeres, at Degnen ved Vestermarie(?) Menighed hersteds er ved döden afgangen, Nemlig Oller Jacobsen; Men aarsagen, hvorfor jeg tager mig den underdanigste frihed Deres Höy-ærværdighed at tilmelde, er, Den afgangne Degn, Oller Jacobsen, har været ustuderet, kaldet af H: Bishop Bornemann, været Degn her ved kaldet 43 aar, og ej meget beqvem, i det ringeste, den stund jeg har været her, lidt over 2de aar, ej meget fliitig ved Catechisation og ungdomens underviisning, som fornemmelig(?) paa dette land og blandt andre denne Menighed giöres behov, da ingen skoler og mindre ret Skole-holdere findes paa landet, uden hvad en enfoldig(?) bonde for en 14 dage eller en Maaneder tiid om Vinteren i sit huus(?) Land(?) tager og holder.

...ension Vaarveiag(?) i den forventning, at om det maatte behage

Jeg underdanigste haabede at maatte nyde en skikkelig
og duelig Person til Degne-kaldet igien, som sligt sig
med alvorligste Vilde og kunde forrette, og saavit Mue-
ligt var, dreiede være en Medhielp, Naar anden Embeds
forretning Mig kunde forhindre, lader Jeg i under-
danigheds dybeste Veer disse Linier indløbe til Deris Høy-
ærværdighed, som den, der for slig Vilde og best
kunde vigilere; Her erbyder sig vel en
skikkelig Studiosus, Nafnlig Niels Pedersen, som i nogle
Aar har været en Medhielp ved Skolen udi Nexøe,
en liden Kiøbstad her paa Landet, og saavit ved
Ungdomens underviisning vært, Men om Deris
Høy-ærværdighed finder ham bequem og dygtig all[illegible]
til have den godhed for ham at forunde ham [illegible]
ringe Degne-kald, staaer til Deris Høy-ærværdigheds
eget gotbefindende; kaldet er ikkun ringe, det
ringeste af indkomster paa Landet findes, Men et
Meget folke-rig kald af Huusmænd og ungdom
/: hvoraf den største deel findes Meget vanvittige :/
Gud self i naade styrke de arbeidende og oplyse de
Vankyndige! Jeg ydmygst forhaabning, at
denne Min underdanigste tilmelding og ingenuitet(?) gunstig
optagis, lever

St. Peders Kirke-Præstegaard paa
Bornholm d: 10 Novemb: 1738.

Deris Høyædle Høy-ær-
værdigheds
Underdanigste Tiener
J. Buckhave

og taknemmeligheden foruden hans gierne vise
pension Dannevig i den formeening, at om det maatte behage

10/11 1738

Dend hæderlig og Velleerde Studiosus Sr. Niels Pedersen, som er barnefödt her i Nexøe og 31 Aar gammel, haver tient i mit hu̇us som Privat Præceptor for mine börn i 12 Aar, og siden vaart vicarius friend Skolen ca 5te Aar, og mid-lertid har hand forholdt sig Skikkelig, troelig og flittig saa vel for mig, som i Skolen, hvilket iég under min haand og Signet Testerer

Nexøe d. 9 Novembr.
Anno 1738.

Johan Kofod.
P. L.

Vegen Prestens, Vel-ærværdige og Høyl. lærde Mag. Johan Kofods attest hareving hört, og saa offte som iég har holdt visitats der i Menighedens haver iég befunndet det med Personen Sc. Niels Pedersen sig ligesaa beskaffet haver som attesten om ham tilholder

Rønne d. 10 Novembr. 1738.

Hans Anchor
Præpositus Bornholmensis.

38

pension. Daurieng i den forventning, at om det maatte behage

Udi trende Aar, da eg uværdige Rector haver været, haver
den Hæderlige og meget Vel-Lærde Studiosus Sr: Niels Peder-
=sen saaledis vices Collega til den Eal-vigt Ungdoms nytte
forr forrettet, at hand for sit gudelige Forhold, aarvaag-
=ne og flittige Opvartning og troe og møjsommelige Tieni-
=ste haver fortient, at eg uværdig kand attestere, at intet
af mig om hannem kand skrives uden til hands stör-
=ste berömmelse, og det eg med min egen haand og hos-
trøjckte Signet sandferdig bekræfter

Nexöe-Schole d: 10 9bris
Anni 1738.

David Wulsten
Rector Scholæ loci

At Rectoris Nexoviensis Scholæ baur attest om ovenmeldte
Mosr. Niels Pedersen bestaaer i Sandhed, testerer

Rönne d. 10 Novembr. 1738.

Hans Clausen
Præpos: Bornholmensis

Höj=Ædle og Höj=ærværdige Herr Biskop
Höj=gunstiger Patron Magister Peder...

Hand begyre sig efter: hvor til hand har svaret, at hand ikke agtede at blive
Procurator, ikke heller turde uden ordre noget saadant sig paatage; men
dersom hand der til blev beordret, saa ville hand gierne vise nogen
tieniste og taknemmelighed forudem hans allernaadigst forundte
pension dau=ering i den formening, at om det maatte behage

Höÿ„Ædle og Höÿ„ærværdige Her Bisp

Höÿgunstige Herre og Mægtige Patron!

Min Naadige Herre fortörnis ikke over det, at de instrumente som ieg haver ventet fra Landsens Præster, anlangende fortegnelse paa Deris Calds indkumster, med mere som Synodalia udkræver, komme saa langsomt frem og saa u-ordentlig, ieg haver ikke faaed noget der af förend i Torsdags som var d 6 Novembris, da ieg först fik dem fra Hr Christen Opdal og fra Hr Ole Togswerd, lige i samme time, som Klipperen Tönnis Bojesen, som lovede at ville levere dem i Her Biscopens Huus, gjorde loo, og frilede sig fra. Anlangende Hr Gerlachs Dag, da efftersom Hereden Hr Poscholan, eller nogen af de andre Præster her paa Landet vil, efter Deris Höÿ„ærværdighed befaling til mig, paatage sig at være actor i den Dag imellem Hr Gerlach og hans Degn, foregivende at de Hereden forstaar sig paa Lands Lov og det, ikke heller gierne vil have noget med Hr Gerlach at bestille; altsaa er min ÿdmÿg gebyrering(?), at Deris Höÿ„ædle Höÿ„ærværdighed ville behage at faa en dygtig(?) Mand der til beordret: og som her paa Landet ikke findes nogen End Deres(?) og bestikket Procurator, eller nogen anden, som uden betaling og gjorde forstand til stad der til Dagens drift kunde behöris, sig den ville paatage: men ieg under haanden har talet Studenten Mosr: Lange, som har lagt sig efter Jura udi Skrifter, om hand sig ikke der til ville begvemme i henseende at hand nyder Kongelig allernaadigste pension, og derved kunde have anledning at öve sig i det studio, som hand legger sig efter: hvor til hand har svaret, at hand ikke agtendet bliver Procurator, icke heller torde uden ordre noget saadant sig paatage, men dersom hand der til blev beordret, saa ville hand giere visse noget tienister og taknemmelighed forutan hans allernaadigst forundte pension. Derover ieg i den formeening, at om det maatte behage

10/11 1738

Deris Höy:" ædle Höy" ærværdighed at før ham der til bræv-
devat, Sagen da ved hans skulle bliver ordentlig og vel fört, og de
bekostninger som, uimelig, forud til een stoordeel af een an-
den actor vilde prætenderis, neml. ald Sagens riedlighed for-
viten af Parterne, eller for den brygge maalte bliver ham til
Sömte, og dog maaskee icke kunde være het nogen af dem at bekom-
der ved kunde sparis, og den der om befrygtende dispüt forekommes.
Det overlader jeg ydmygst til Deres Höy:" ædle Höy" ærværdighed
egen Höy" gunstige got befindende, forventende hvad ordre mig der
om kand bliver tilstillet, siden med Sagen der inden vi kand fortfare.
Jeg vil have min Herre alle Herrers Herre troligen befalet og u-aflæ-
deligen bede at Gud vil lade voris kiære Her Bischop og dett Höje ædle Bi-
skoppelig Hüus altid være efter eget önske udi velstand, i mange 1000 led

Deris Höy:" ædle Höy: ærværdighed

Rönne d. 10 Novembr
1738.

underdanige tiener
Hans Ancher

P.S. Ovenmeldte Monsieur Lange holdis vel her, som een arrestant, og
maa icke komme her fra Landet, uden Kongel: dispensation; aar-
saagen der til er uden tvifl, kommer at han den tilstur var i Kiøbenhavn an-
gaaende det pietisteri, som var saa vidt berygted, hand der s: maaskee : ere
befunden at have været med dem som sig der imod opponerede, men hand
har dog den Naade hos Kongen, at hand nyder een god pension, og Manden
self förer et got og vel exemplariske levnet, bliver hand beordret at være
actor i ovenmeldte Sag, da er jeg forsikkret paa at Sagen skal bliver saa vel
drevet, som den nogen tid kand drivis. Vivat Vestra Eminentia et Valeat!

Rönne, ut supra

Humillimus vester servus
Johannes Pauli Ancharius.

Høÿ Edle og Høÿ-ærværdige Her Biscop!

J dag Klocken halfgaaen tre over middag fick jeg brev fra Sogne-
Presten til St. Peders Menighed Vel-ærværdige Hr Jens Bückhave,
hvorudi hand tilmelder mig den tidende at Degnen til samme Me-
nighed ved Nafn Ole Jacobsön död i Löverdags, som var d. 8 Novembr:
Degnen var en Laicus, en oldgammel Mand, som for alderdoms
skröbelighed skyld har, med Sogne Prestens og mit samtycke, nogen
tid her maat holde sig en Substitut. Degne Kaldet saavelsom Pre-
ste Kaldet baade der paa Staden og over alt paa det hele Land
hörer Kongen til og har ingen anden Patron: Hvem Deres Høÿ-Edle
Høÿ-ærværdighed gunstigst behager der til at kalde, forventer man
med det förste at faa sat der til, paa det den tilstundende Vinter skal
ikke giöre os tiden for lang. Jeg med dette samme maa og tilk-
kiende give Deres Høÿ-Edle Høÿ-ærværdighed at i Onsdags, som
var d. 5te Novembris blev Hr Hans Mahler dömt fra sit Kald,
hand begierte strax Dommen beskreven og agter at appellere til
Höÿeste ret. Jeg fick först nu i Söndags, som var Dominica 23 post
Trinit. Guarnizons Prestens paa Christiansöe hans beretning om
Preste Kaldets der paa Staden, saavelsom og saa Degne Kaldets beskaf-
fenhed, med meere, som i sidst holdte St. Hans Landemodes actis
begiæres, hvilket jeg og med denne ydmygeligst fremsender: tilforn om-
meldte Hr Hans Mahler sendte mig og nu i samme time som jeg sad
in scribendo fortegnelse paa sit Kalds og der hos Degnens beretning om
de ting, som Deres Kald vedkommer. Gud lade Deres Høÿ gunstige Her
Biscop leve og altid vel lide!

Deres Høÿ-Edle Høÿ-ærværdighed
underdanige tiener
Hans Ancher

Rönne d. 10 Novembr:
1738.

Höy Edle og Höy Ærværdige Her Biscop!

Deris Höy Ærværdighed Höy respecteret ordre af dato 29 Maji 1738, angaaende den Sag, som Kongl. Maj:ts Amtsforvalter Monsr. Christopher Schröder haver angivet for mig, og jeg igien angivet for min Herre, Herr Bispen, nemmelig at Hr. Jacob Praht Sogne Præst til Svanicke og Ipsker Sogns Menighed haver copuleret et par Folk udi hans Menighed, som efter loven ikke burde at komme i Egteskab tilsammen, det jeg haver andraget for min Höygunstige Øvrighed for at erholde min Hr. Biscopes consilium, og afstaae, om jeg skulde noget dermed at giöre, eller ey. thi jeg forrestiller mig, at det er en Sag, som vedkommer Fiscalen og ikke mig at paatale, men for allerunderdanigst at efterkomme det som mig af min Øvrighed befales, haver jeg den 10 Julii skrevet Hr. Jacob Praht til og udi brevet forelagt hannem de spörsmaal som udi Deris Höy Ærværdighed Skrivelse indeholdes. Jeg kunde ikke för skrive hannem til, thi min Herres Höye ordre derom af den 29 Maji kom mig ikke til hende förend d. 29 Junii, og som jeg da laae i Sygdommen temmelig hart bespendt, kunde jeg ikke skrive til Hr. Jacob förend, som tilforn er meldt, d. 10 Julii. Jeg haver giort det jeg kunde og sendt hannem brevet til, som er brevet hannem i hans egen haand, men hand har ikke villet svare noget derpaa. Jeg kand tænke Manden er vred for disse aarsagers skyld. 1 at jeg udi den Sag, som Præsteskabet der i Landet besværgede sig over, at hun ikke nyde den 6te part af alt det visse i Landet, det raadte jeg ham til, at hand skulle erstatte hende. 2 da Kirkeregnskab holdtes om Valborg dags tid, som hand med nogle propositioner, som fandt ingen rimelighed, hvorfor hand og dermed blev afslagen. 3tio at jeg nu kommer med saadanne ting, som hand ikke gierne vil höre; Den gode Mand har endnu intet villet skrive til erklering om sin forseelse, men hand har skafft noch at skrive mig til bekymmelse; Da Deris Höyærværdighed Skrivelse om Præsternes votis til en vice Provst at bekomme, kom mig til hende, da laae jeg i Sygdommen fastlig, og var temmelig hart derfor, lod jeg derfor Deris Höy Ærværdighed brev læse for mig, og blev glad ved, at min Naadige Herre med saa stoor gunst haft optaget min begiering, at jeg derpaa strax sluttede at sende brevet til circular omgang iblant Præsterne, at hver af dem skulde derpaa tegne hvers sit votum, hvilket og er skeet og en hvers votum findes paa brevet in originali, og ikke rettet ind copiet, eller af nogen anden noget ratum tillagt, eller fratagt; dette brev haver jeg ladet saaledes omgaae, at det efter deres sædvanlig omgang begyndtes saaledes, at det förste skulle gaa norden om, og siden Landet igiennem, indtil det kom til den sidste Præst; men siden jeg kom saa vidt af Sygdommen, at jeg

23/7 1738

kunde selv noget giöre, og tog brevet for mig, da mærkte jeg, at Deris
Höj Ærværdigheds villie var, at Præsterne hver for sig skulle tegne sit
votum og det paa et a parte papir in originali fremsende. Dette saae
jeg og underdanigst rettede mig efter, og kundgiorde Præsterne Deris Höj
ærværdigheds villie, paa den maade, som nu er meldet; men som jeg har mig
selv slettelig at det brev, som tilforn var udgaaet, kunde vel ikke rundt alle Kirkene
bæres frem, med at det kunde have passeret de to Herreder igiennem, nemlig
Nörre og Øster Herreder, skrev jeg det andet brev, som jeg lod udgaa, og
sendte det saa, at det kunde gaa Vester og Sönder Herreder igiennem, paa
det at, om ikke alle, saa kunde dog de som fik det förste brev, for Deris Höj
ærværdigheds fuldkommen villie, det strax og saa, og Præsterne som fik
det siste brev har fremsendt Deris vota ligesaa saaledes, som Deris Höj ær-
værdigheds instrux lyder, og bryder brevene med til Hr. Jacob Prahl, og
der af tager bem^te Hr. Prahl anledning, at hand kalder det förste brev
et træ brev og en contra ordre, med mere utidig tale, som hand i sit
voto indförer, med hvilke terminis jeg finder at hand gaar mig
for nær, og ikke holder sig efter det monitum Synodi 1697. num. 11 saa vel
som flere monita paa andre steder, hvilken haver ubetænksomhed jeg
dog vel denne gang maa lide og lade overgaa, ventende, at min tid har
snart ende, dog vilde jeg lade min Hr. Bisp vide, hvor usine en Mand
hand er. Men dogen at bliver ved, forlanger jeg at vide Deris Höj ærvær-
dighed gunstige betænkning, om jeg kand bliver fri for den dag at dömme
udi, hvilket om mig tilstedis, da vederfaris mig en stoor Naade.
Jeg vil have min Herr Bisp Gud og Hans Naadis Ord befalet, med hiertens
Bön til Gud, at hand vil boe og blive hos Deris Höj Ærværdighed med all
velsignelse over det Höj Bispelig huus og forbliver til min död

Rönne d. 23 Julii
1738.

Deris Höj Ædle Höj Ærværdigheds
underdanige tienner og tient
Hans Ancher

Höij Ædle og Höij ærværdige Herr Biscop!

Efter Deris Höij ærværdighedz höijst respecterede ordre haver jeg stævnet Herr Jacob Prahl til anßvarende den Dag om den copulation som hand haver forrettet i sin Menighed imellem et par folk, som meenis at de burde ikke at komme i Ægteskab tilsammen, hvorudt fra mig blef stævnet d 11 Julii og blev end een viis Mand forefundt; der udi blev hannem forelagt at explicere sig med at positive og tydelig Svar, paa de poster, som Deris Höij ærværdighed haver befalet mig, at jeg skulle inqvirere om; men jeg haver siden intet Svar faaed fra hannem, paa sin tog d 28 Julii sidst, afreigte hver hannem til paa mig igien om det samme, men er lige saa ner til Svar paa det sidste som paa det förste. At jeg forresponde mig for min Hr Biscop, hvad der var end den Dag at giöre, kommer der af, at da Kongel. Maijts Ambts=forvalter Monsieur Schröder hafde sendt mig een angivelse om den bem:te copulation, og derfor at udtage af een dom i samme Dag, udstæd af Østerherrets Ting Ao 1738 d 13 Januar. Vidste jeg intet ellers at giöre, med at forspörge mig for min Ærværdighed om, eller hvad jeg der ved skulle giöre. Jeg haver alle siden raadført mig med Vel. bem:te Hr Ambts forvalter Schröder udi samme Dag, og erholdet hans Skrivelse, som jeg og her med fremsender. Til slutning vil jeg have den allerhöijeste Gud inderligen ~~[illegible]~~ at hand vil stedse lade sig finde med beskiermelse og velsignelse over Deris Höij ærværdighed og alle Deris gandske huus og forbliver

Rönne d 31 Julii
1738.

Deris Höij ærværdighedz
underdanigste tiener
Hans Ancher

P.S. Nu i denne time som jeg stod og skulle befragte brevene, kommer bud fra Hr Jacob Prahl og med bud ved een Skrivelse til Deris Höij ærværdighed, item at hand votum fra hannem anlangende vice Provst, hvilket alt sammen hermed fremsendis

Ædle Velærværdig og Høylærde
Hr. Provst!

Deres Velærværdigheds giorte Forlangende: at ieg skulle lade Dom-
men saa vel som min Indlæg act, som ieg haver erhvervet
over Niels Andersen af Listed, hvoraf ieg af dem Slutningen
sendte Deres Velærværdighed Copie; maa ieg tienstskyldigst
lade [illegible] giensvare, at ieg ikke og kand forskaffe,
inden [illegible] og Efter hvert Ting skulle begieres og tages
udtog, saasom den originale Dom med sine Indlæg act er
[illegible] og følger mit allerunderdanigst [illegible]
[illegible] Regnskab af Bornholms amt for 1737 med [illegible]
No 6 under Litra G, som forlangt til det Kongl: Rentekammer

[illegible]

M: Er mig hændt, hvorfra ikke [illegible] gierne hører tilkomme,
og jeg tilstaar gierne, at af den deris Opmærksomhed til,
z stillet Dem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Fader /: som jeg ogsaa allene har at giøre det Dennem bekiendt,
til nærværende undskyldning som ikke skulle være hendt,
saa veit jeg andet [illegible] mig af Sogne Fader Hr.
Jacob Bræl med angivende til mig af 6te Sept.
1737 /: hvad jeg dog nyt [illegible] [illegible] samme Maanets
indgang, nu skrives jeg [illegible] hans [illegible] 20 Sept. da [illegible]
blev talet at [illegible] /: annulleret, at samme Niels
Andersen Fader i sit [illegible] [illegible] afslaat at være
med hans trolovede /: men nu af Hr. Bræl Copulered
Maren Hansdatter, hvorfor jeg [illegible] jeg [illegible] angi
[illegible], lod den [illegible] Niels Andersen og Maren Hans
datter [illegible], da Hr. Bræl [illegible] at de vare [illegible]

Siden Hr. Sandemand Strøm at de dagen tilforn, som jeg under rettighed havde aabenbare Skrifter, og Sandsynlig til Dannemænd for Retten er aarlig angivet, samt Niels Andersen Lund i Følge af Lovens tilladelse, som Sammen blev tilspurgt, Erindret sig med hvad han første angivet, hvorpaa da sattes Dommen, som tydeligere udviser hvad ganske angaaer, og ingen af foranstaaende Aarsag at den er Lovmæssig med mit Vidskab og Kundskab Dommen, og haand lovmæssig Dommen, som er i øvrigt med ald Høyagtelse tilsendt

Deres Velærværdigheds

tienstforbundne

Tiener

Schrøder.

Bornholms Landsting

d. 29 Aug. 1798.

Om Niels Andersson og Maren
Hans daatter Deris copulation

Höyædle og Höyærværdige Hr. Biscop!
Höygunstige Herre og mægtige Patron!

Höy Ædle og Höjærværdige Hr. Bisop!

Deris Höj ærværdigheds respective Skrivelse af dato 1738 d. 30 ~~Aprilis~~ Maji underdanigst at efterkomme, haver jeg, siden jeg fore min Herres synderlig gadstad for mig, giort alt hvad jeg haver kundet til de Höje ordre at efterleve; og först tacker hiertelig for at mig bevises een adjunctum at faa i Præste-Embedet og ene at faa den, som jeg der til har udnefnet, som findis meget om i det instrumente som er noteret med litt: A. Der nest findes een Copie af den Kongelige forordning, som annecterer Præstekaldet hvorpaa [illegible] og Rönne Præstekald noteret med lit: B. Siden forklarer jeg hvor af det kommer, at Præsternis vota kommer frem paa saa u-lige maade - videatur lit: C. Dernest kommer Præsternis vota under lit: D. Hvorledis det afgik med det forlig som skulle været giort imellem Hr. Gerlach og hans contra parter findis under lit: E og F. Dette haver jeg saaledis forfattet, paa det der ikke skal skee nogen confusion udi de mange documenter, som paa engang sendis; og som jeg fornemmer at Skipperen som medförer disse documenter er nu ferdig og giör lov til at seile, saa slutter jeg her med og vil have Deris Höj Ærværdighed med all den Bispelige familie all velsignelse af Gud tilönsket og forbliver

Rönne d. 18 Julii 1738.

Deris Höj Ædle Höj Ærværdigheds
underdanige tiener
og tro forbeder
Hans [illegible]

Höyædle og Höyærværdige Hr Biscop!
Höygunstige Herre og mægtige Patron!

Daahvort, som Deres Höyærværdigheds Brev om vice-Provst her paa Landet, blev mig leveret, da jeg laae paa min Seng, af Sygdommens magt overvunden, lod jeg det staae hvide for mig. thi jeg var den ikke aldeles mig selv mægtig, og blev hiertelig glad ved, at jeg forstoed mig at have een Gunstig Biscop og resolverede mig til, saa snart mueligt kunde være, saa vidt Deres Höyærværdigheds gode meening Præsterne her paa Landet at notificere og naar siden Sygdommens magt mildedes derefter, forferdigede jeg et brev til circulair omgang iblandt Præsterne, og giorde saa mange rum paa papiret, at hver af dem kunde derpaa skrive sit votum. Brevet kom strax til sin omgang; men efterat jeg var nogenledes kommen til kræfter igien, og sees igiennemlæste Deres Höyærværdigheds derom givne Ordre, befant jeg meningen saaledes udfaldende, at hver Præst skulle paa et papier à parte give sin meening tilkiende om vice-Provstens valg og tilsende mig det, som siden skulle see det videre befremmet, skrev derpaa et brev til omgang iblandt Præsterne, hvilket ikke blev sendt i den orden omgang, som det første, men naar det første brev var kommen de to Herreder her paa Landet igiennem, neml: Nörre og Öster Herreder, da som det andet brev, som blev omført paa den anden side i Landet: saa vidt, at det skulde passere de to andre Herreder her i Landet, nemlig Vester og Sönder Herreder igiennem saa at begge brevene mödtes hos Mag: Johan Hofbed som er Præst sidst i Sönder-Herred. Imidlertid fick jeg dog saaledes de flestes Præsters vota. Præsterne udi Nörre og Öster-Herreder havde tegnet deres vota paa omgangsbrevet. De andre have sendt mig deres meening hver paa et papier à parte.
Dette er forfattet under lit. C.

Rönne d. 18 Julii
1738

Hans Ancher.

Höyædle og Höy-ærværdige Hr. Biscop
Höygunstige og Naadige Herre!

Intet kand være mig saa kiært, som det, jeg udi Deres Höyærværdigheds respective Skrivelse af dato 30 Maj 1738 finder, at min naadige Herre bærer den Bevaagenhed for mig, at mig ikke allerniste behøver at faae een Adjunctum i Præste-embedet; men jeg finder og derhos, at Deres Höyærværdighed ikke vil være imod at jeg kand faae den Attest, som jeg self haar udensat. Hvad Provstiets og Rønne Præstekalds connexion er anlangende, da sender Deres Höyærværdighed een Copie af den Kongl. allernaadigste anordning derom, at Provstiet her paa landet skal være perpetueret og henlagt til Præste-Kaldet i Rønne ikke alleniste for den, som da var Sogne-Præst her paa Stedet, men og for dem, som kommer efter hannem, efter hvilken Kongl. allernaadigste anordning jeg, siden jeg hafde været Vice-Provst i 2 aar, blev efter min formands død Provst og med det samme forflyttet fra det Præste-Kald, jeg tilforn betiente, til Rønne Præste-Kald, og vil ligesaa gaae, naar Gud ved döden mig bortkalder da træder vice-Provsten baade til Præste-Kaldet her paa Stedet og til Provstiet, og hvilken af Præsterne det rammer paa, da giør hand det gierne. Dette fin: dem, som tilforn er meldet om under lit: A.

Rønne d. 18 Julii, 1738

Hans Aner.

Fiire Rigsdaler.

Wi Christian den Femte, af Guds naade Konge til Danmarck og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Dit-marsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at wi allernaadigst haver for got befunden at bevilge og anordne saa og hermed bevilger og anordner at Provstiet paa Born-holm maa og skal hereftter til Provste-Kaldet i vor Kiøbsted Rønne, hvor Capitels Retten holdes, være perpetueret og henlagt, og af hvad der en waarne de Provst hr. Henrich Hiort og hands Efterkommere Sogne-Præster sammesteds betiennes, naar hand nu værende Provst ved Døden afgaaer; Imidlertid forbliver forbemelte hr. Henrich Hiorth Viceprovst der paa Landet. Forbydendes alle og en hver herimod, efftersom forskrevet staaer, at hindre, eller udi nogen maade forfang at giøre, under vor Hyldest og naade. Givet paa vort Slot Jægersborg d. 19de Julij Anno 1698.

under vor Kongelig Haand og Signet

Christian.

Hands Kongl. Mayts. allernaadigste anordning om Provstiet paa Bornholm, saaledes, som ovenskrevet staaer, at lyde, saasom Originalen hervom, efter Copien forbliver ved Stifts Kisten. Tilstaaer Jeg med Egen haand

H. Borneman.

Allerunderdanigst Læst til Provstemødet i Aakirke d. 28 Augusti 1698 for saa mange Præster og Degne, som da ere vare tilstede. Testerer

Jens Morsing.

M. Moth:

Debitere noteret med lit. B. indcopiet d. 18 Julii 1738.

Copiens rigtighed

Test:
Hans Ancher.

Wel-ærværdige og Høy-lærde Domini Pastores, Presbyteri Ecclesiarum in
Borringia!

Min Velagtbarhed og alderdoms medfølgende skrøbelighed er Deris Wel-ærvær=
dighender alle bekiendt, og haver foraarsaget dette at jeg haver hos Hans Høy-ær=
værdighed anholdet om at Hand vil constituere en vice-Provst hvilket kan=
det, der kand forrette alt hvad i Provste Embedet kand forrefalde, naar jeg det
selv icke kand giøre, og haver hand det svar derpaa naar bem:te Hr Bisopen haver
at ere Presternis vota, som herom bindes, vil hand beskikke hvem paa kaldet
en vice-Provst, ligesom her for min tid altid haver været. Valt ~~fordum~~ Sogneprest
~~till~~ Wel-ærværdige og Høy-lærde Hr Hans Marcker Sogneprest til Nykirke
Menighed, at Hand vil tilkiende give sin mening hvor, og siden Hand haver af
Brødrene Guds Naade, hvor for sig. Og er eenstemmig paa dette papir, saa vidt behøvigt
er nock for een hver at skrive sin meening paa, naar det paa det kortiste forfattes.
Den Herres Jesu Christi Naade være med Eder! og den ret Christen Kierlighed være med
Eder alle i Christo Jesu! amen. Rönne d. 4 Julii, 1738. Hans Ancher

Kiere Herre, Send hvem du vilt sende. Exod: 4:13 Salig er den
som du udvelger og lader komme hvem, at hand maa boe i dine
forgaarde Psal: 65.5. Efter min enfoldige Meening og for
min kaars dragende tider tilstand bliver mit Votum paa
Wel-ærværdige og Høylærde Hr Peder Rasmusson Sogneprest
til Aakirke Kirkes Menighed. Nykirkes Prestegaard d. 6 July
1738 H Marker.

Si Seniores, καλῶς προεστῶτες, quorum tamen ratio
habenda, juxta illud 1 Timoth: 5. v 17, in delectu præter-
eundi, etiam judicio meo quantulocunque, prænomi-
minatus Dn Petrus Erasmi ad vicem Præpo-
siti emeriti gerendam haut ineptus videtur.
E Sede Pastorali S. Clementis Die 7 Julii
Anni 1738 C. Opdalinus

Siden jeg med Guds Naade har arbeidet udi Guds viingaard fra
1722 og saaledes er ieg iblandt Brødrene den yngste, saa er mit
votum og efter Lov: exigeres, at jeg agter best en fornuftig Mand
Wel-ærværdige Hr Guds den og ieg Vedagtig eller tienstvillig, thi andre
saa ieg efter mine tanker den Guds Mand, som vil være at tilside
Provsten, Sc: Hr Hans Marcker, som en fornuftig Mand værdig
at suppleere vicem Præpositi. B Bøyesholan.
Hasle d. 8 July 1738

at være gammel eller yngere i Embedet, giør hverken nogen Værdig eller uværdig til at være Vice Provst, men at være troe, som udkræves 1 Cor: 4. 1. af alle dem der ere Huusholdere over Guds Hemmeligheder; Og er det der giør nu Værdig der til, hvilket ing vil bede Gud om, at maatte findes hos den, som skal blive valt, efftersom Hand er alleene den som baade ransager hiertet og Nyrer, saa og den der kand regiere hierter. Men som min Ualærværdige Hr. Provst fornufft og forstand til dette høye Embede, saa falder den paa Hr. Jens Bochhave begieerer her paa mit votum, saa falder den paa Hr. Jens Bochhave

A. Mahler

Olsker Præstegaard d. 10 Julij 1738.

Effter Høy-Ædle og Høy-ærværdigste Hr. Biscopens Ordre til at votere paa en Vice Provst imedens og i dette Herret, gives herved mit votum, hvem skulde være Vel-ærværdig Hr. Byrge Post Sogne-Præst til Aaker og Rudskier Menigheder, thi hand er eice allerøgst men et af de Eldste Sogne-Præster, hvorved hand giør Meed ... som forverdeert og ... der for saa... assistentie af ... Kongl. Majestat ... Capellaner ... fatiges ... positive ... pag. 324 ... til ... Paulus ... Tim. 3. v. 13. ... qvalitere paa hannem

Ole Toxsverd

Øster Lars Præstegaard
d. 11. Julii Ao. 1738.

Jeg underdanigst skal submittere mig Hans Höyædle Höyærværdighed Biscopens ordre anlangende et Prouste val, da seer ... Velærværdige og Höylærde Hr. Mag: Johan Köfoed Sogne-Præst for Nexöe og Boelshier Menigheder skulle excusere sig for denne byrde, ... effter mine tanker er dend ... af de gamle Præster, i sin Lærdom og Embedes forhold ulastelig og saaledis

for sin alderes skyld af de yngere ei bör udelukkes. Saa efter
Senium tilfalder det Welærværdige Hr Birge Poschola[n] saa widt
mig er witterligt, elleres nedsteller jeg mit underdanigste Votum
til hans Höyædle Höyærwærdighedes Bispens gode behag, at som
hand wered vi ere langt fra vor Konge og Bisp, saa behöfwer
vi en samwittighedes Mand, som i sine forrestillinger for vores
fornæfte Öfrighed nu og andre efter tiden angaaende Kir-
ke Tiender wared færdig.

Röe-Sognes Prestegd d 11 July 1738

Friderick Monrad

Hvorpaa sit votum herefter at drage er til liden nytte, siden hr. indj Hr Prou[sten]s
[illegible] har skeet contra-ordre, vil jmidlertid, efter min ringe meening,
observeris, om Magister Johan Kofod, eller en anden Eyeren og til Prouste-Embedet
blandt de [illegible], vil sig det paatage, uden at nogen vigtig aarsag sig med
[illegible], og liden holdis [illegible] og denne dag, at voris vota elle hafde været et [illegible]
som vi hafde meeninger og denne [illegible] af [illegible], uden at [illegible] [illegible]
[illegible] maatte være.

Jacob Nielsen Prahl

Ibs Præstegaard d 14 Julii 1738.

Mit Votum vil jeg i korte stunder sende til hans Welærdighed
og Landsprousten efter hans [illegible] ongangs brefs for
merkning.

Johan Kofod.

Nexöe d 16 July
Anno 1738.

Höy-ædle og Höy-ærværdige Hr Bisp!

Saa mange iblant Landsens Præster, som ælder [illegible] har været
for, har herpaa trende deres Censur om Ældeste til Vice-Prousten
de andre, som icke har [illegible] dette brev, har tilsendt mig deres
vota paa papir, herefter sig selv, det beror nu alleeniste
paa deres Höyærwærdighedes gunstige Decision. Hr Christian
Mossin er nu i Kiöbenhafn, derfor kiender ikke noget om hands
voto; men jeg troer ham nu til, at hand voterer paa Hr Peder Ras-
mussen; thi hand haver tilforn udi Samwittigheds Dager [illegible]
de Hr Peder Rasmussen tillige med mig i raad med sig. Jeg wed icke
hvad de gode mænd tænker, som saa voterer paa Mag: Johan Kofoed,
thi [illegible] Kofoeder paa alder saavel ligesom jeg, og aldeles [illegible]

medfølgende afmægtighed følger ligesaa vel hannem som mig, og er det
derhos saa got som mand ingen viederforst hafde. Mag:
Kofods betænkning har jeg andnu icke vedholdet, men naar
jeg den faaer at viide, skal den bliver opretsendt. Hr. Thomas Troj
el har icke heller sendt mig noget om sin meening; men
da jeg sidst talede med hannem, sagde hand at ville votere paa
Hr. Peder Rasmussen. Hr. Peder Rasmussen synes at votere
paa Hr. Thomas Trojel, men det forundrer mig, at baade Hr.
Peder Rasmussen det mere giør af ydmyghed, end af hier-
tens alvorlighed. Hr. Gierlach har sin meening for sig selv,
og naar jeg faar ringeste kundskab derom, skal det straxe blive
Deres Høyærværdighed tilmeldet. Jeg bliver ved den gode
mand som jeg først har udnefnet, som er Hr. Peder Ras-
mussen; thi hand har humeros huic oneri ferendo pares.

At denne Ærværdige og Gudfrygtige Mand Hr: Peder
Rasmussen, Sognepræst til Aakirke Menighed,
som for sin aarvaagenhed og berömmelige
opförsel i sit udi lang tid förte Embede, sin
opbyggelige og sagtmodige omgang med alle,
af enhver retfindig er bekiendt og forhelstet,
maatte (som det behager Gud) til dette
Lands vice Provst udvælges, önsker af hiertet,

Poul Matthiä
Schonb:

Nikolai Præstegaard d. 14 Julii
Ao 1738.

Høyærværdige Hr Landsprovst,

Høystærede Fader i Christo!

I følge Deris Høyærværdighedz Circulair-Brev af 9 hujus, at Præsterne Herrer her sig skulde indsende Deris skriftlige Betænkende, hvem de vill votere paa til Vice-Provst, efter Høyærværdige Hr Biskopens ordre: da, skiønt det har været skik at vælge paa de Ældste, er det dog billigt, at meere seer paa Capacité, end Ancienneté. De Ældre derfor upræjudicerede, som og kand være capaces nok, men for Alderdom, Svaghed og andre Omstændigheder skyld, uden tvifle, helst saae sig forskaanede, voterer jeg paa den gode Guds Mand Hr Thomas Trojel, som jeg veed er en [illegible], fornuftig, skikkelig og sagtmodig Mand. Herren selv, der plantet har, sin Kirke blant os og for Jesu Christi Skyld bevare os i sin Sandhed og et helligt Levnet!

ærbødigst hilses de kiereste?

Deris Høyærværdighedz

ydmygste og skyldigste

Tiener i Herren

H. Rasmussen

Aakirkebyegaard

d 12 Julii 1738.

Welærwærdige og Høyl. lærde

Hr. Hans Ancker

Provst over Bornholm og Sogne

Præst til Menighederne i Rundk.

i Rønne

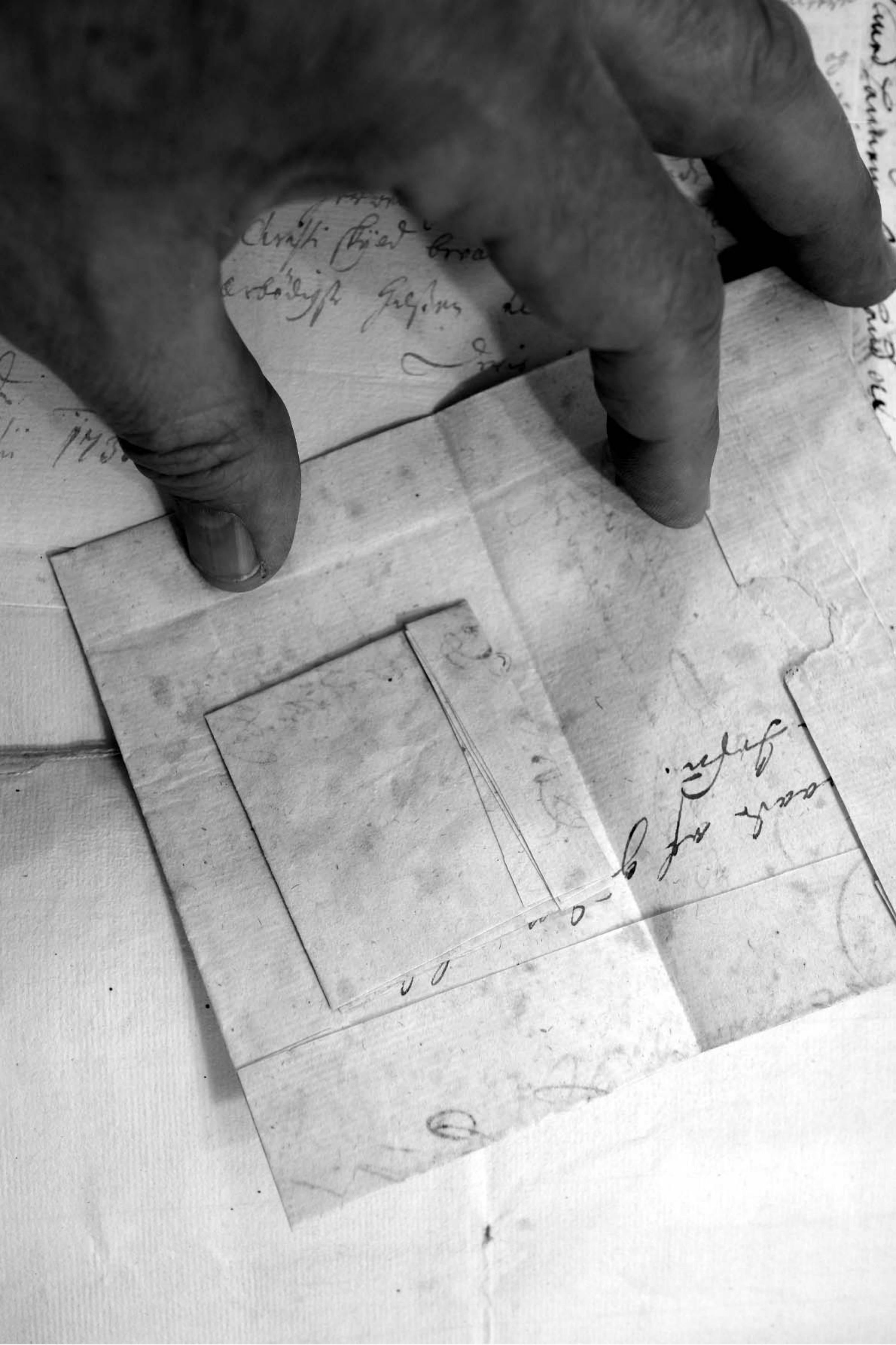

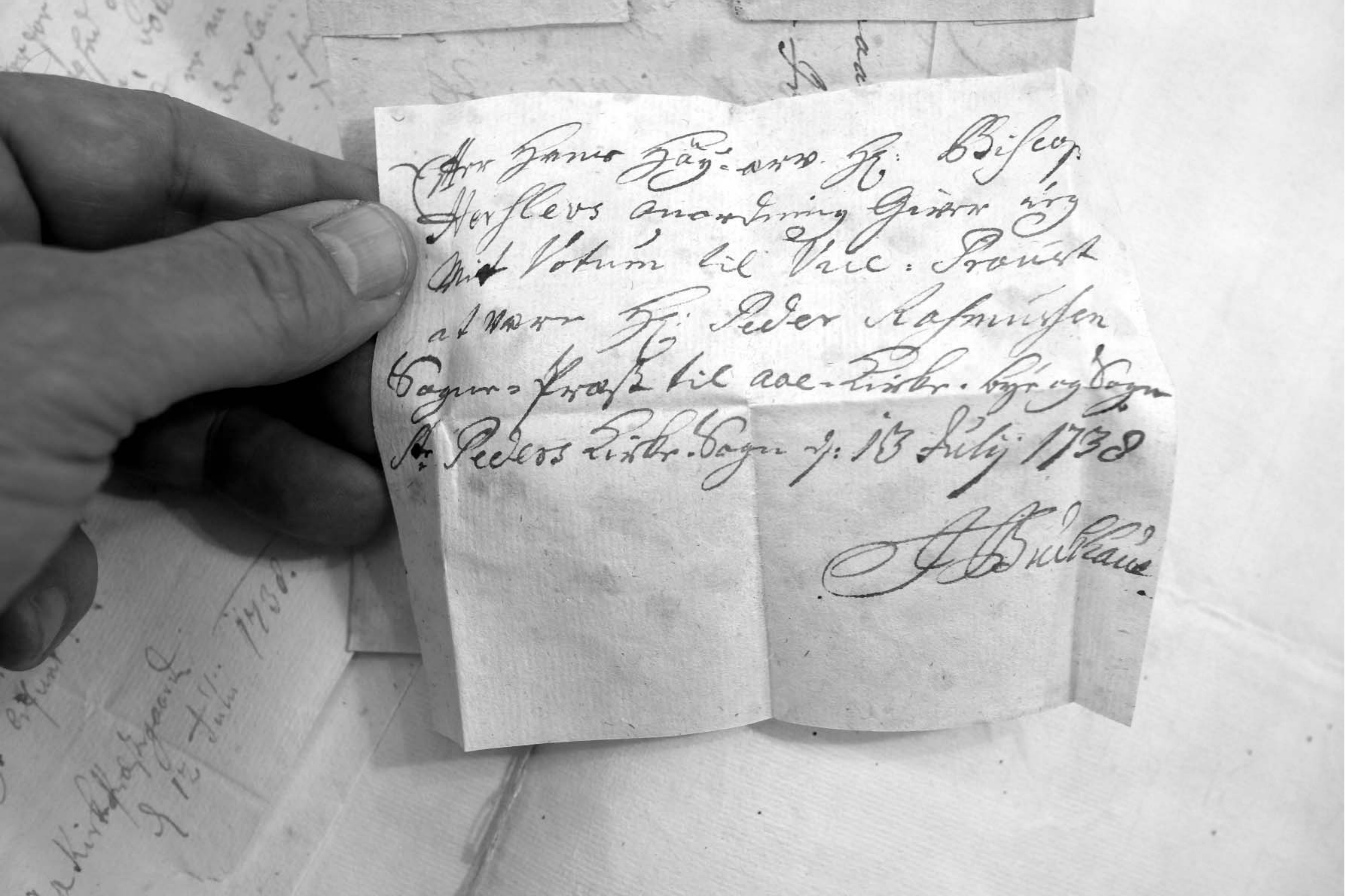
Efter Hans Høy-ærw. H: Biscop
Herslebs anordning giver jeg
mit Votum til Vice: Provst
at vor H: Peder Rasmussen
Sogne-Præst til Aae-Kirke-bye og Sogn
St Peders Kirke-Sogn d: 13 Julij 1738

J. Brikman

Dette brevs omgang begyndes hos Vel. ærværdige
og höy=lærde hr. Hans Marcher Sogneprest til Nÿ=
Kirkesogns Menighed, hvilken strax hand det skal sende til Vel. ær=
værdige og höy lærde hr. Christen Spidal, Sogneprest til St.
Clemens Menighed, og gaaer siden Prest fra Prest igiennem,
udi den sedvanlige orden, indtil det kommer til
Vel. ærværdige og höy=lærde hr. Conrad Friderich
Gerlack, Sogneprest til Vester Marie Menighed,
hvor omgangen endis, og brevet mig igien tilsendis,
saa at ing[en] det med forderligste kand faae det paa
sit rette sted overleveret.

Efter Hands Høyærværdigheds Hr. Biskopens høygunstige Ordre til Forlig imellem Min Sogne-Præst, Velærværdige Hr. Conrad Frederich Gierlach og Mig, sætter jeg underdanigst og ydmygst disse følgende Poster, til samme Forlig at slutte, saadanne, som jeg tænker, ikke kand være billigere, om jeg ellers skal være uden alt for stor Skade: Og dersom Hands Velærværdighed Hr. Gierlach ikke dermed skulle være fornøyet; Saa underkaster jeg i største ydmyghed samme Poster Hands Høyærværdigheds Hr. Biskopens got befindende, hvor med jeg i alle Maader, efter Min underdanig Pligt, vil være fornøyet. Samme Poster ere, som følger:

Hvad den første Sag angaar, nemlig anbelangende Velærværdige Hr. Gierlachs Forhold imod Mig, baade i Guds og Hands egent Huus; Da kunde jeg med billighed paastaae Erstattning for den Forsmædelse i Kirken, og de ubegribelige Ord med videre i Hands egent Huus: Men for at vise, at jeg ikke tragter efter andet, end et bestandigt Forlig, at jeg allene søger kand giøre Mit Embede, og frembringe Mit liv med Fred, uden Forsmædelse og efter-stræbelse; Da efter-giver jeg ald saadan Paastand, samt helligen lover og forsikrer, som for Guds Aasyn, at alt saadant skal være glemt fra Mig, naar Hr. Gierlach allene vil tilstaae, at hand har giort Mig uret. Lige Maade kunde jeg og paastaae Erstattning for Mine Rejser, Tid-spilde, Forsømmelser i Mit Huus og Kalling, som har været Mig til stor Skade, ʃ: da jeg er Enke-Mand, og har ingen uden Min gamle svage Moder, som i Midlertiid har seet Mit Huus til gode, ʃ: for Kammer og Kost i Rønne, medens jeg der har været, Sagen at bevaagte, for Procurator som gaat i Retten for Mig, der i Lou og Rettergang er gandske ukyndig, og endelig for har været til Tinget; for Skriverløn, at lenne skrive Klager og Indlæg ʃ: hvilket alt jeg vel ikke kunde faae tid til, med mindre jeg skulle forsømme Mit Embede, ʃ: i for, siden Hands Velærværdighed Hr. Gierlach, ved det hand ikke vilde tilbage kalde Min Klage, som Hands Velærværdighed Provsten hande sendt til Hands Erklæring, foraarsagede Mig, i saa fald, dobbelt Omkostning, da jeg maatte Rødes til, at lade skrive Copie af samme Klage. Men, for at vise Fornøyelighed, saa vil jeg dog heller tage den Skade, end at saadant skulle blive et Anstød, som Forliget skulle forhindre. De Poster

Derfor, som jeg underdanigst formener nødvendig at burde
have Erstatning for, ere disse:

1° Hvad Sammenlagt jeg har forsømt til trende Ordninger
ved Indlæg, trende Forpligtelser, og dobbelt Tings=Vid=
ner, det Sommeren, formedelst Hr. Gierlachs protestation,
tilkiendte Mig.

2° Hvad jeg har maat give de Mand, som forkyndte Stæv=
ningerne og Forpligtelserne.

3° Hvad Tings=Vidnets Udstedelse, tillige med Indførsels=
og forseglings=Penge har kostet.

Endelig er jeg allerydmygst begierende, at hands Høi=
ærværdighed Hr. Gierlach maatte tilholdes 1° at lade Mig væ=
re fri for hands Overfusinger og forhaanelser, naar jeg
i Mit Embede ikke giør andet, end hvad Loven og Ritua=
let befaler; thi naar jeg nu tid stricte skal efterfølge Lo=
ven og Ritualet, som Min Pligt er, og nu anden tid Hr.
Gierlachs noget befalende tvert imod baade Loven og Ritu=
alet; saa veed jeg ikke, hvor efter jeg Mig skal rette: og
altsaa ikke kand undgaae Hr. Gierlachs Overfusinger. 2°,
at, om jeg i nogen Maade skulle i Mit Embede forsee Mig
imod Loven og Ritualet, som dog Gud forbyde; jeg da maa
forskaanes for Hr. Gierlachs Overfusning og forhaanelser:
Men, om hand ikke selv i Kierlighed vil formane Mig derom,
eller rette paa Mig; hand da maae angive det for hands
Høiærværdighed Biskoppen, da jeg ikke undslaaer Mig for i
all ydmyghed, efter Min Pligt, at tage imod Straf efter
Forseelse.

Hvad dend anden Sag angaaer, nemlig om Høiærvær=
dige Hr. Gierlachs ærerørige Beskyldninger imod Mig;
da vil jeg gierne forlige samme Sag, for saa vidt Mig an=
gaaer; thi hvad Kongens Sag derved er, i sønderlighed de falske
Vidners bedreffende, deri har jeg ingen Magt, at giøre
Noget, enten til eller fra: ./. dersom Hr. Gerlach vil finde
billig dertil: Og da, siden jeg har med adskillige Atter beviist
Min Uskyldighed; saa kand jeg ikke paa anden Maade samme
Forlig indgaae, uden Høiærværdige Hr. Gierlach giør Mig

1. En lovlig og tilstrækkelig Erklæring for Min Søn, som med hands Beskieldinger saa høyligen er fornærmet: Da ieg derimod giver hannem nu lovlig og tilstrækkelig Contra=Er= klæring.

2. Mine Omkostningers Erstatning, som ieg haver anvendt til Min Søns beskiermelse, deels paa stemplet Papir til Skrivninger, Indlæg, Beskrivelser og Acter. Deels paa Skrivnings, Beskrivelser, samt Stævnings Mænd; deels og til Stevningernes Indførsle, Acters Udstædelse og Beskrive= lings=Penge.

Ieg kunde endog Med all billighed paastaae Erstatning, deels for Min Søns forkleinelse; deels og for en stoer Mængde Udtoge, som ieg, som u=erfaren i Lov og Ret haver været Nødt til at tage, formedelst Mr. Gierlachs vitløftige og indviklede Indførseler; deels og for de i forrige Sag, eftergivne Bøder, og det Medlidende større Søin, siden denne Sag baade haver været vitløftigere, og varet længere, end den forrige. Men aldt dette vil ieg og alt sammen eftergive, for at komme til et Christeligt og bestan= digt Forlig, i vist forhaabning, at den gode Gud her efter, som tilforn, skal Underholde Mig og Mine af et Meget ringe Brød, Naar ieg kun maa have Fred og Roe til Min Ting baade i og uden Embedet at opvarte, end skiøndt ieg fattige Mand haver Maat sette Mig i stoer gield, for af Grund at opbygge den i Bund og Grund forfaldne Degne=gaard.

Rønne d: 7 Julij
Ao 1758

Samuel Hertel

Anno 1738 d: 3 Julii vare vi underskrevne, nemme-
lig Hr. Peder Rasmußen, Sogne-Præst til Aa-Kirke
Meenighed, Hr. Thomas Trojel, Sogne-Præst til
St: Pauls Kirke Meenighed, og Hr. Lars Hiorth,
Guds Ords Medtienere ved Rönne og St: Knuds
Kirkers Meenigheder, forsamlede i Land-Prov-
stens, Velærværdige Hr. Hans Anchers, Huus,
for at arbeide paa Forliig imellem
Sogne-Præsten til vester Marie Meenighed,
Hr. Conrad Friderich Gerlach, og Mons: Samuël
Hertel, Sogne-Degn sammesteds, efter Hans
Höyædle Höyærværdigheds, Biskoppens, Mag: Peder
Herslebs Missive skreven til bemeldte Hr. Land-
provsten, af dat: 30 Maji 1738. Mons: Hertel mødte
til den bestemte Tiid, saavelsom de af Provsten
convocerede Præster, nemlig Klokken to paa Efter-
-middagen, og ventede fra Klokken to til fire
efter Hr. Gerlach; men Hand comparerede ikke
eller frembsendte nogen Undskyldning, hvorfor
Hand ikke kom, i medens Provsten havde
skrevet Hanm til, at Hand paa forskrevne
Sted og Tiid skulde møde; og end til overflod
lod vi sit Bud søge efter Hanm paa adskilli-
-ge Steder i Rönne, hvor Hand pleiede at ind-
-logere. I Følge af Hans Höyærværdigheds Skri-
-velse blev Mons: Hertel tilspurt, om Hand ikke
gierne med sin Sogne-Præst vilde indgaae For-
-liig: hvortil Hand svarede, at Hand hierte-
-lig gierne vilde forliges med Hr. Gerlach, og havde
længe ventet efter Forliig, for at undgaae
all Kontrærlighed og Besværlighed, som Hand
med Sogne-Præsten hidindtil havde havt, og
paa det Hand i Fred og Roelighed kunde giøre
sit Embede, som Hand ikke hidindtil, formed-
-elst Fortræd og Uroe, havde kundet forrette
saaledes, som Hand gierne önskede; og med
[illegible] forsikrede, at Hand mede yderste
Flid vilde vogte sig /: næst Guds naadige
Bistand :/ ikke at give mindste anledning
eller irritation til Uenighed. Men saa-
-som Hr. Gerlach ikke mødte, blev ikke de
-ling i Hr. Biskoppens Skrivelse oplæste for
Mons: Hertel, som hannem vare vedkommende

for at følge den orden, som Hr. Bistoppen foreskrevet hafde. At dette saaledes er passeret testere

Hans Ancher. P. Rasmussen Th. Trojel. L. Hiorth

Anno 1738 d: 7 Julii straxt atter Samling i Præstens, Ærværdige Hr. Hans Anchers Huus, af Hr. Peder Rasmussen, Hr. Thomas Trojel og Hr. Lars Hiorth, som Not: hvor Ærværdige Hr. Conrad Friderich Gerlach lod sig indfinde, og, efterat i Præstens og de 2 andre Sogne-Præsters Nærværelse for hannem var oplæst hans Höyærværdighed, Hr. Bistoppens Skrivelse af 30 Maji, saa vit ham particulair var vedkommende, fremstoed Hr. Gerlach og giorde følgende paastand, at hand (1) begierer en Copie af hans Höyærværdighed Bistoppens Resolution til sin Efterretning. Dernest lovede, at naar det var det for ham at faae paa Bornholm, og hand maatte före Kiolen saa vel som andre da skal hand tilstrekkeligen overbevise Lars Hansens folk og deres Börn det, som hand har angivet for Övrigheden, ikke som Hovband men som Præst, for at efterleve allerunderdanigst sin allernaadigste Kongers Forordning om scandaleuse Synder, og at giöre sit Embede redeligt saa vel nu, som tilforn, da hand i scandaleuse Sager maatte rescrerefuere for Dommer ved en Ret — (2) Hvad Sognens Sag anbelanger, da har Præsten ickun hidindtil ageret defensive, men ikke offensive, da derimod Sognen, imod at agte Kongens Lov, monita Synodi, og uden aarsag, har ageret offensive; saa og har Præsten, saa længe Retten blev hannem ikke formeget, tilstrekkeligen beviist sig at have talet Sandhed, som Sognen har afbrungnet hannem, og meener hand have beviist ja med tiden vil bevise, hvor ulovligen Sognen har handlet i sin procedur, formedelst det store Medhold, hand har af sin Familie, og naar Sognen revocerer sit ubluer Indlæg, og groven

Bestyldninger, som hand aldrig har kundet, eller
skal kunde overbeviise Præsten, giörer ham nu offent=
lig Afbigt inden Tinge, forliger sig med sine
Contrapartier, udstaaer Kongens Dag, betaler
Præsten sin processes Omkostning, som hand
har paaført Præsten, uden Skyld og Brøde,
saa og herefter opfører sig som een Sogne, efter
sin afflagde [illegible] Eed, og de dyreste giorde
Forsikringer for sin salige Bistop; da Præsten
for at beviise sig ei at være trættekier, betræd
sig lydig efter sin H: Bistops skriftlig giorde
Forbön for Sognen, da hand saae sig forseent
sig baade inden og uden Kirken; og beviiser
Subordination; da vil Præsten, jo förr jo bedre,
jo heller end gierne, forlige sig med Sognen,
og begierende Præsten, Hr Gerlach, ligemaade
i denne Post Hands Höyærværdigheds skriftlige
udgivende Betænkning til sin Efterretning,
og at Sognen skal mortificere alle sine
ublue om Præsten udgivne Skrifter. Derpaa
gik Hr Gerlach bort, og derefter blev Sognen,
Monsr Samuel Hertel, indkaldet, og blev lige-
-lede Hands Höyærværdigheds Bistoppens Skri-
-velse for hannem oplæst, saa vidt hannem
angik i Sönderlighed; hvorpaa Monsr Samuel
Hertel lod efterfølgende indföre:
Inderlig det smerter mig inderligen, at jeg höre
at Hands Höyærværdighed, Hr Bistoppen, har fattet
ugunstige Tanker om mig i dend Sag, som jeg
ulÿckseligen med er geraaden udi med min
Sogne-Præst, Welærværdige Hr Conrad Friderich
Gerlach; hvilken Sag jeg indstiller under dend
Höye og alvidende Guds Dom, som best kien=
=der Raad ham og mig, og veed saa vel, hvad
jeg har lidt af ham i de fiire aars [illegible]
jeg har været her paa Landet, hvilket og er Deres
Welærværdigheder, som nu ere her tilstæde,
til een stoor Deel bekiendt, som og med
hvad Oprigtighed, Taalmodighed og Ydmÿghed
jeg haver omgaaedes ham, og i det, hvor vel-
meente mine til ham giorde Tilbud om
Forliig har været, og aldrig for i mindste Maade
sögend at irritere ham; men ere streebt i
ald Ostfindighed efter Guds Befaling og min
Christendoms Pligt, for sögend med ald Ydmÿghed

Tor

at tilbede og tilføyje mig hands Venskab, nemlig
af Kierlighed og Oprigtighed til Fred og Einighed,
nemlig af Frygt og Affsky for ald Uenighed,
og allermeest, uden allermindste given Anledning
og uden ald raison, sig yttrende Misbrug og
Efterstræbelse, og ikke at flyehne Uenighed, hvor-
-med jeg tilforn saa uendeligen, hvad Menighe-
-den er bekiendt, dagligen haft værit plaget,
som blev for vitløfftigt her at opregne. Men
hvorledes og hvor offte min Sogne-Præst, nu dog
i Guds Huus, har søgt at irritere mig, kiender
Gud best. Saa glæder det mig inderligen,
at det har behaget hands Høyærværdighed,
Hr Bispen, følgeligst at befale, at Sagen
skal bringes til Forlig; hvilket, som jeg af
alle Kræffter har søgt at bevege velbemeldte
min Sogne-Præst til, det Gud og min Samvittig-
-hed vidner med mig, men endnu ikke har
kundet naaet, jeg dog gladeligen med underda-
-nig og tilbørlig Ærbødighed, som min Pligt er, mig
i alle Maader undertaster, og ønsker intet heller,
end at komme til et Fredeligt og bestandigt
Forlig, paa det jeg med Fred og Roe, uden over-
-vindelse, Misbrug og Efterstræbelse, kand for-
-ratte mit Embede, som jeg bør, og Gud kiender jeg
har Lyst til, og nyde de Fordeler, som jeg
efter min Stands og Kalds Rang af Gud og
Øvrigheden er benaadet og forundt. Jeg tien-
-lig og underdanigst takker og velsigner hands Høy-
-ærværdighed, Hr Bispen, for sin høie Gunst og
Bevaagenhed, hvorved jeg fattige Mand forhindre-
-res fra saa jammerligt og smertelig et Tra-
-nt, som Gud best kiender det mig hidindtil
har værit. Jeg haaber og ved Guds Naades Bi-
-stand saaledes herefter at opføre mig, at Hands
Høyærværdighed skal fatte bedre Tanker om mig,
saasom jeg og aldrig skal feile i ald Lydighed og Ærbø-
-dighed, ingen min Sogne-Præst skyldig. Ellers
fremlagde Monsr Hertel nogle propositioner til
Forliigelse, som Hand med Hr Gerlach vilde indgaae,
og være beholde, og hvorved følger under Hands
egen Haand. Saaledes i Dag passeret, hvilket
testerer

Hans Ancher. Rasmussen. Th. Frojel.

Copiens Rigtighed efter Originalen, som er anført
i ald geistlige Rettes Protocoll, testerer

Hiorth
Not:

Lit. E.

Höy-Edle og Höy-ærværdige
Hr. Biscop!

Jeg fattige Studiosus understaaer mig
at indsende min underdanige og ydmyge
begiæring til Deres Höy-ærværdighed, an-
gaaende St. Peders Kirkes Degne-Kald
paa Borringholm, som nu ved Hr. Ole Jacobs
Döden er bleven vacant, i störste under-
danighed bedende, at jeg maatte finde den
Naade hos Deres Höy-ærværdighed, og nyde
samme Kald, vel er det kun lidet, men
Jeg vil dog takke min Gud, og dernest Deres
Höyærværdighed, om jeg maa nyde det saa
lidet, som det er, forhaabende, at min Gud
der ved nock skal opholde mig, naar Jeg sam-
me henvender til Hans Navns ære og Roes.

10/11 1738

nyspedene Nytte og Opbyggelse troelig og
endelig forrettes. Hvad sig mit Føde-Sted,
alder, Conditioner og forhold anbelanger,
derom viderer Vel-ærværdige og Høy-lær-
de Mag: Johan Koföeds Attest, saa Jeg
vil ikke videre skrive derom, men alle-
ene i største underdanighed underkaster
mig Deres Høy-ærværdigheds Naade,
forhaabende, at Deres Høy-ærværdighed,
som i dette har at dispensere, ikke foragter
en fattig Students ydmyge begiæring, som
foruden 3de Aars privat information
haver haft stor Møye og umage paa
5te Aar med den overflødige ungdom ved
Nexöe-Skole, og hvorledes jeg derudi har
forholdt mig, derom viderer medfølgende
attester. Reisen derover kunde Deres
Høy-ærværdighed vel skaane mig for, efter-
som det er saa silde paa Aaret, og jeg
fattig Karl har ikkun lidet at reise
med, og Deres Høy-ærværdighed tvivler
vel ikke paa, at Jeg jo forstaaer de Ting,

som udtrædes af en Degn, ydermeere som jeg paa 5te Aar har forrettet Degne Embe-
det i Nexøe med Sang og Catechesation
i Kirken, saavelsom börnenes under-
viisning i Skolen; Imidlertid und-
stiller jeg alle ting i Deres Höy-Ær-
værdigheds Naadige Villie, forventen-
de et gunstigt og naadigt Svar, forbliven-
de

Deres

Höy-ærværdigheds

Nexöe d. 10 Nov.

1778.

Allerydmygste
og
Underdanigste
Tiener

Niels Pedersen.